№ 1 RADOMER EXPRESS

ראדאמער

עקספרעס

8 זייטען — I-טער יאהרגאנג — פרייז 10 גר.

Adres redakcji i administracji: Radom, Piaski 14 — 22 sierpnia 1933 r. — ראדאם, דינסטאג פ׳ שופטים ל׳ אב תרצ״ג

5590

צו דער יודישער בעפעלקערונג

אין ראדאם און אומגעגענד!

ראדאם די שטאדט פון איבער 36.000 יודישע איינוואוינער האט ביז איצט נישט געהאט די טעגליכע יודישע צייטונג, דעם אייגענעם טאג-ארגאן אין וועלכען עס זאל זיך אבשפיגלען די בעדערפענישען פון אלע שיכטען, קרייזען, ארגאניזאציעס און פארטייען פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג אהן אונטערשיד פון זייער פאליטישער ריכטונג און געזעלשאפטליכער אנגעהעריגקייט.

געפונענדיג פאר נויטווענדיג די עגזיסטענץ פון אזא טעגליכער צייטונג אין דער יעצטיגער אנגעשטרענגטער צייט, און נאכקומענדיג דעם רצון פון די ברייטע מאסען, טרעטען מיר צו ארויסצוגעבען אין די נאהנסטע טעג א טאג-צייטונג א. נ.:

„ראדאמער עקספרעס"

מיר זענען פאלקאם איבערצייגט אין דעם, אז אונזער ארבייט און מיה וועט געהעריג אפגעשאצט ווערען דורך די אלע גרויסע יודישע מאסען, וועלכע פיהלען אזוי ווי מיר די אומבעדינגטע נויטווענדיגקייט פון דער ערשיינונג און עגזיסטענץ פון א טעגליכען יודישען אומפארטייאישען ארגאן אין ראדאם.

„ראדאמער עקספרעס" איז די אומפארטייאישע טאג-צייטונג

„ראדאמער עקספרעס" איז די פרייע טריבונע פאר אלע יודען!

„ראדאמער עקספרעס" איז דער פערטיידיגער פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג!

„ראדאמער עקספרעס" דינט נאר דעם כלל!

„ראדאמער עקספרעס" איז דער בעסטער אינפארמאטאר פון אלע נייעסטע וועלט-געשעהענישען!

„ראדאמער עקספרעס" איז פערטרעטען דורך זיינע מיטארבייטער און קארעספאנדענטען אויף דער גאנצער וועלט!

„ראדאמער עקספרעס" האט די נייעסטע ידיעות פון אלע טעלעגראף-אגענטורען!

„ראדאמער עקספרעס" דרוקט די אינטערעסאנטסטע ראמאנען, נאוועלען, ערצעהלונגען און ארטיקלען פון די בעסטע שריפטשטעלער און זשורנאליסטען.

„ראדאמער עקספרעס" בעסטער ארגאן פאר רעקלאמע און אנאנסען וועלכע ווערען רעדאגירט און צוזאמענגעשטעלט דורך ספעציאליסטען!

דאס שטענדיגע רעדאקציע-קאלעגיום אין „ראדאמער עקספרעס" בעשטעהט פון די יודישע שריפטשטעלער און זשורנאליסטען:

אדוו. י. בארנשטיין, ל. ביין, ל. דרייקורס, משה זילבערג, בערנארד זינגער, אפרים זינגער, א. לערמאן, מ. לאטטע, מ. נאדעלמאן, מ. עלבוים, מ. פלאקסער, אהרן צייטלין, אלחנן צייטלין, לאזאר קאהאן, אפרים קאגאנאווסקי, ש. קלעץ, מ. קראיעווסקי, יעקב כוואט, יעקב רייזפעדער, ארנאלד ראזענפעלד

חוץ דעם בעטייליגען זיך סיסטעמאטיש מיט זייערע ארבייטען אין „ראדאמער עקספרעס" פאלגענדע שריפטשטעלער און זשורנאליסטען:

מ. באראבאן, ש. הירשהארן, מאיר הערץ, הרב זלאטניק, זשאק לעווי, אברהם מארעווסקי, ד״ר י. מיליי־קאווסקי, לעא פינקעלשטיין, משה פיינקינד, ד״ר ח. קויפמאן, אברהם רייזען און פיל אנדערע.

„ראדאמער עקספרעס" וועט ערשיינען יעדען טאג 7 פריה און וועט ענטהאלטען 8 זייטען און דער פרייטאג-נומער 16 זייטען!

לעזט, פערשפרייט און שרייבט צו דעם „ראדאמער עקספרעס"

רעדאקציאנס-קאמיטעט.

אין היינטיגען נומער

אלחנן צייטלין: צי מעג מען אויסגעבען א מערדער? (ארום דעם ארלאזאראוו-מארד)

אלע יודישע לעזער, אלע יודען פון פוילען באטייליגען זיך אין דער גראנדיעזער פאלקס=אבשטימונג

פון „אונזער עקספרעס" וועגען עני=סטאווסקי

שניידט=אויס דעם קופאן און שיקט איהם תיכף אריין אין רעדאקציע פון „אונזער עקספרעס"

ענטפערען דארף מען

צי האבען סטאווסקי=ראזענבלאט ערמארדעט ארלאזאראוו'ן?

ענטפערט: יא אדער ניין?

קופאן
צו דער גרויסער פאלקס=אבשטימונג פון „אונזער עקספרעס" וועגען עני-סטאווסקי
נאמען און פאמיליען-נאמען: ____________
____
אדרעס: ____________
צי זענען סטאווסקי-ראזענבלאט שולדיג אין ערמארדען ארלאזאראוו'ן? ____________

18 ציוניסטען=קאנגרעס

פייערליך נעכטען געעפענט אין פראג

פראג 21 (יט"א). היינט 8 אזייגער איז אין גרויסען לוצערן=זאל געעפענט געווארען דער 18-טער ציוניסטישער קאנגרעס פארן עפענען פון קאנגרעס איז איבערן בנין פון קאנגרעסהויז אויסגעהויבען געווארען די יודישע פאהן.

דער בנין פון קאנגרעס און דער גרויסער זיצונגסזאל שטעלט מיט זיך פאר א פרעכטיג בונט בילד פון ליכט און פארב.

דער זאל, אלע באלקאנען, גאלערייען און לאזשעס זענען איבערגעפילט ביזן לעצטען ארט מיט פיזשטעהער מענשען. הונדערטער זענען געבליבען אין דרויסען.

די עסטראדע אין זיצונגס=זאל איז דעקארירט מיט א גרויסען הערצל=פארטרעט פון נאטירליכער גרויס. פון ביידע זייטען פון פארטרעט — די בלוי=ווייס און טשעכאסלאוואקישע פאהנען.

די שטימונג איז א פייערליכע. אין די לאזשעס זיצען פארשטעהער פון דער טשעכאסלאוואקישער רעגירונג און דיפלאמאטיש פארשטעהער פון פרעמדע מלוכות. אין דער דיפלאמאטען=לאזשע געפינט זיך אויך דער פוילישער באטשאפטער אין פראג דר. גזשיבאווסקי. די טשעכאסלאוואקישע רעגירונג איז רעפרעזענטירט דורך דעם לייטער פון אויסערן=מיניסטעריום הר. פאוולא, וועלכער פערטרעט דעם מיניסטער הר. בענעש, וועלכער ווייקט מחוץ פראג.

נחום סאקאלאוו האלט זיין בעגריסונגס=רעדע אין העברעאיש. בלויז די שטעלען פון דער רעדע, אין וועלכע סאקאלאוו ווענדעט זיך צו דער טשעכאסלאוואקישער רעגירונג און צו די פארשטעהער פון אנדערע מלוכות, האלט ער אין פראנצויזיש. צום רעפרעזענטאנט פון דער ענגלישער רעגירונג ווענדעט ער זיך אין ענגליש. ווענדענדיג זיך צו דער טשעכאסלאוואקישער רעגירונג, בענוצט ער זיך מיט'ן טשעכישען אויסדרוק „נא זדאר". (אויספיהרליך סאקאלאוו'ס רעדע אויף אן'אנדער זייט).

א בעגריסונגס=רעדע אין נאמען פון דער טשעכאסלאוואקישער רעגירונג האלט דר. פאוולא. עס בעגריסט אויך א פערטרעטער פון פרעזידענט מאסאריק. הר. גזשיבאווסקי בעגריסט דעם קאנגרעס אין נאמען פון דער פוילישער רעגירונג. א דעלעגאט פון דער ענגלישער באטשאפט אין פראג בעגריסט דעם קאנגרעס אין נאמען פון דער בריטישער רעגירונג.

די ציוניסטען זאלען אנפיהרען מיט'ן באיקאט אין דייטשלאנד

די ארעסטירטע רעוויזיאניסטען אין א"י זאלען בעפרייט ווערען

פראגראם=רעדע פון וול. זשאבאטינסקי אויף דער רעוויזיאניסט. פראקציע

פראג 21 (יט"א) היינט האט וול. זשאבאטינסקי אויף דער רעוויזיאניסטישער פראקציע=זיצונג געהאלטען א פראגראמאטישען רעפעראט וועגען דער שטעלונג פון די רעוויזיאניסטען צו די אקטועלע קאנגרעס=פראבלעמען.

זשאבאטינסקי האט ערקלערט צוו. אנד:

מיר קומען צום קאנגרעס מיט פאזיטיווע כוונות. מיר ווילען נאכאמאל פרובען דורכזעצען אין קאנגרעס דעם יודענשטאאטס=געדאנק. אבער אויב מיר זאלען אפילו בלייבען א מינדערהייט אהן פערבינדעטע, וועלען מיר אויך בלייבען זאכליך אין אונזער האלטונג. קיין שום דעמאנסטראציע, קיין שום טעמפעראמענט=אויסברוך — העפליך און קאלעגיאל ... שעקט צום געגנער!

די 100 טויזענד רעוויזיאניסטען, וואס האבען אבגעגעבען זייערע שטימען פאר אונזערע דעלעגאטען, האבען נישט קיין אינטערעס פאר אינערליכע מחלוקות אין ציוניזם. זיי זענען פעראינטערעסירט אין א גרויסער און ערפאלגרייכער אויסערן=פאליטיק.

דער רעוויזיאניזם קומט אויפ'ן קאנגרעס מיט פאלגענדע פארדערונגען און לאזונגען:

1) דער ציוניזם נעהמט אן א קורס אויף יודענשטאאט.

2) עבר=הירדן פאר יודישער קאלאניזאציע.

3) געגען הלוואה=פראיעקט.

4) געגען פרעגמש=בעריכט.

5) געגען דעם געזעצגעבערישען ראט.

6) פאר ענדערען דעם סיסטעם פון סערטיפיקאטען, הכשרה און עליה.

7) פאר זיכערהייט פון לעבען און פערמעגען אין א"י.

8) פאר ליקווידירען די יודישע אגענץ.

9) פאר ליקווידירען דעם קלאסען=קאמף אין א"י און איינפיהרען א נאציאנאלען ארביטראזש.

10) פערברייטערען די ציוניסטישע בעוועגונג דורך לעבען וואהל=רעכט אלע פערזאנען, וואס שטייערן ביי פאר'ן א"י אויפבוי.

דער איצטיגער קאנגרעס — האט וו. זשאבאטינסקי ערקלערט — וואלט אייגענטליך געדארפט ווערען דער יודישער וועלט=קאנגרעס, וואס זאל פאר'ן געוויסען פון דער וועלט אויסשרייען דעם גרויסען וועה פון יודענטום צוליב דער דייטשער קאטאסטראפע. עס מוז געפיהרט ווערען א פאליטיק, וואס זאל זיך נישט רעכענען מיט קיין רחמנות-געפיהלען פאר די דייטשע יודען אדער דייטשע ציוניסטען. מיר בעפרייען די דייטשע יודען פון יעדער פעראנטווארטליכקייט פאר אונזערע מעשים. זיי קענען פאר אונז נישט זיין פעראנטווארטליך, פונקט אזוי ווי די דייטשע רעגירונג קען נישט זיין פעראנטווארטליך פאר די מעשים און בעוועגונגען פון די דייטשען אין רוסלאנד — און פערקעהרט.

פיהרענדיג דעם קאמף געגען היטלער'ן, דארפען מיר געדענקען, אז מיר האבען צו טהון מיט א רוצח. מיר מוזען טהון אלץ נישט בלויז צו שעדיגען דעם שונא, נאר איהם צו פערניכטען.

דער רעדנער האלט, אז די ציוניסטישע ארגאניזאציע איז די איינציגע וועלט-ספערשאפט, וואס איז בערופען צו פיהרען דעם באיקאט געגען דייטשלאנד. עס מוזען געשטיצט ווערען אלע קרעפטען און טענדענצען, וואס פיהרען צו דער איזאלירונג פון דייטשלאנד פון דער ציוויליזירטער וועלט.

וואס שייך דער שטעלונג פון די רעוויזיאניסטען צו א קאאליציאנער עקזעקוטיווע, ווערט עס זיין אבהענגיג פון דער האלטונג וועלכע דער קאנגרעס וועט ברענגען צום אויסדרוק לגבי די רעוויזיאניסטען. מיר זענען — ערקלערט זשאבאטינסקי — א דיסציפלינירטע פראקציע, און די דיסציפלין מוז אנגעהיט ווערען. קיין שום טעמפעראמענט-אויסברוכען — בלויז מיט איין אויסנאהם אין די פראגע פון די ארעסטירטע רעוויזיאניסטען אין א"י. דער דאזיגער ענין האט נישט קיין שייכות מיט'ן רעוויזיאניזם. אויב איך, זאגט זשאבאטינסקי וואלט אנגעקלאגט געווארען אין ערמארדען דעם כינעזישען קייזער, וואלט מען מיך געדארפט ארויסזאגען פון דער ארגאניזאציע — אבער די ארבייט וואלט געמיזט געפיהרט ווערען ווייטער.

דער רעדנער דערמאנט, אז מען ווארפט איהם פאר דאס, וואס ער האט אחי=מאיר'ן אנגערופען „מורנו ורבנו". דער אידעאליזם, צער און מערטירערטום פון דעם דאזיגען מאן שליסען אויס יעדע בעשולדיגונג. זשאבאטינסקי זאגט, אז קיין שום אייראפעאיש געריכט וואלט זיך נישט אונטערגעשטעלט צו פערמשפטן די ארעסטירטע אויפ'ן יסוד פון דעם אינצעס=מאטעריאל פון באשולדיגונגס=מאטעריאל. עס איז די פליכט פון יודען און ציוניסטען צו פאדערן די בעפרייאונג פון די ארעסטירטע

אומבאשטענדיג זיך צו די קאנגרעס=פראבלעמען, ערקלערט דער רעדנער, אז לגבי די ווערטער האבען די דעלעגאטען גענומען א התחייבות בלויז אויף 10 טעג, אבער לגבי דעם יודישען פאלק און געשיכטע — א התחייבות אויפ'ן גאנצען לעבען.

אמת, זאגט זשאבאטינסקי, די לינקע זענען שטארקער, אבער דער רעוויזיאניזם איז גענוג שטארק און דארף רוהיג אבווארטען די בעשלוסען פון קאנגרעס. די געשיכטע האט געגעבען גענוג בעווייזען, אז נישט קוקענדיג אויף צאהלרייכע און שווערע דורכפאלען, ווערט א שטארקע און גערעכטע בעוועגונג דאך זיגען.

פייערליכע רעדע פון נחום סאקאלאוו

אויף דער ערשטער זיצונג פון 18-טען ציוניסטישען קאנגרעס

פראג 21 (יפ"א) אויף דער פייערליכער ערעפענונגס-זיצונג פון 18-טען ציוניסטישען קאנגרעס האט פרעזידענט נחום סאקאלאוו געהאלטען פאלגענדע רעדע:

הויך-געעהרטער קאנגרעס! איך האב דעם כבוד צו בעגריסען אייך מיט'ן הערצליכען שלום! מיינע נעכסטע ווערטער זענען געווידמעט דעם הערליכען און גאסטפריינדליכען לאנד, אין וועלכען מיר ווילען איצט. ערלויבט מיר, זיך צו בעדיענען פאר דעם צוועק א פאר מינוט מיט דער בעפארצוגטער שפראך פון אינטערנאציאנאלען פאליטישען פערקעהר, נעמליך מיט דער פראנצויזישער שפראך.

צו דער טשעכאסלאוואקיי

בעגריסענדיג הערצליך אייך אלע, מיינע דאמען און הערען, מיטגלידער פון ציוניסטישען קאנגרעס אין דער דאזיגער שיינער הויפטשטאדט, וועלכע טראגט צוזאמען מיט אונזער ירושלים דעם בלאדרייכען נאמען פון א גאלדענער שטאדט, זלאטא פראהא, וויל איך אויסדריקען די געפיהלען פון רעספעקט און באוואונדערונג פאר'ן טשעכישען פאלק, פאר דער טשעכאסלאוואקישער רעפובליק און פאר דעם הויכגעשעצטען מלוכה-שעף, דעם גרויסען בעשיצער פון גערעכטיגקייט, זיין עקסעלענץ דעם פרעזידענט מאסאריק. מיר בעוואונדערען טשעכאסלאוואקיי אלס פאלקאמע פערקערפערונג פון טריאומף פון אונצערשטערבארען און היילינגען נאציאנאל-רעכט. דאס איז דער עהרען-פונקט פון אנ'אמת'ער ציוויליזאציע, אז דער שוואכער זאל רעספעקטירט ווערען דורך דעם שטארקען און די איבריגע מאראל זאל שטעהן העכער פון די שפיזען און מושקעטען.

צום ענגלישען באטשאפטער

איך וויל זיך נאך ווענדען אויף ענגליש מיט אייניגע ווערטער פון הערצליכער בעגריסונג צו זיין עקסעלענץ דעם באטשאפטער פון זיין מאיעסטעט דעם קעניג פון ענגלאנד.

סער! ביי דער איצטיגער פייערליכער געלעגענהייט, ביי דער עפענונג פון 18-טען ציוניסטישען קאנגרעס אין פראג, האלט איך פאר א כבוד און פריווילעגיע צו בעגריסען אייער עקסעלענץ אין נאמען פון קאנגרעס. אין דער איצטיגער צייט פון אונזער שווערען פרוב און ליידען האבען מיר זיך דא פערזאמעלט, כדי בעהאנדלען אלע פראבלעמען, וועלכע זענען נוגע דעם יודישען פאלק און די נאציאנאלע היים. עס איז קוים נויטיג צו בעטאנען אין וואס פאר א מאס אלע אונזערע פלענער און וואונשען זענען אבהענגיג פון דער גרויסער ערפאהרונג, קלוגהייט און גוטען ווילען פון דער מאנדאט-מאכט, מיט דער פולער אנערקענונג פאר'ן אויטאריטעט פון גרויס-בריטאניען ערווארטען מיר איהר ווערטפולע אונטערשטיצונג. פערזענליך קען איך די טיפסטע זארגען צוליב אונזער איצטיגער לאגע אין די לענדער פון אונטערדריקונג און פאר אונז געווען א ווירקליכע טרייסט צו זעהן, ווי אייער גרעסטער מאן טרעט ארויס געגען אונגערעכטיגקייט, גרויזאמקייטען און אונבעהערשטע ראסען-ליידענשאפטען, איך בעגעהר דעריבער אויסצודריקען אייער עקסעלענץ און אייער רעגירונג אונזער שטענדיג דויערנדער אנערקענונג.

צו אלע אנדערע רעגירונגען

ווענדענדיג זיך צו די פארשטעהער פון די חייל דער „מכבי"-וועלט-פערבאנד האט בדקה איבריגע רעגירונגען האט פרעזידענט סאקאלאוו ערקלערט אויף פראנצויזיש.

איך שעץ מיט געהעריגען רעספעקט אין טיפער אנערקענונג די הויפטווירדיגע פארשטעהער פון דער פראנצויזישער רעפובליק, פון דער פויל-שער רעפובליק און פון נידערלענדישען קעניגרייך. מיר וועלען קיינמאל נישט פערגעסען, אז די גרויסע פראנצויזישע רעוואלוציע, אנ'אמת'ע רעוואלוציע, וואס פעדערירט אזוי בעצייכענט צו ווערען, איז געווען די ערשטע, וועלכע האט פראקלאמירט די יודישע עמאנציפאציע און אז פראנקרייך האט די ערשטע פערשפראכען — דעם דאקומענט האב איך דערהאלטען מיט מיינע אייגענע הענד — איהר הילף פאר דער גרינדונג פון דער נאציאנאלער היים אין ארץ-ישראל. די גאסטפריינדליכע פראנקרייך, בעהערשט מיט געפיהל פון הומאניטאריזם, האט אלעמאל געגעבען אנ'אבקלאנג אין איהר גרויס לאנד אויף גערעכטיגקייט און גלייכהייט. צוגלייך מיט איהר אויך דאס רימערליכע פוילען, וועמענ'ס רעגירונג האט מיר געגעבען אנ'אויסדריקליך גינסטיגע ערקלערונג פאר ציוניזם. דאס לאנד פון רענעסאנס, מיט דער צאהלרייכסטער יודישער בעפעלקערונג צווישען די איראפעאישע לענדער, וואס שטעלט אונז אויך צו די גרעסטע מעהרהייט חלוצים פאר ארץ-ישראל, און האלאנד — דער זיץ-ארט פון ארבייטזאמקייט, קונסט און ציוויליזאציע, טאלעראנץ, אנ'אלטער מקום מקלט פאר קרבנות פון פערפאלגונגען — האבען לעצטענס געגעבען אנ'ענטשיידונגס-ארט אונזער אומגליקליכען פאלק.

איך בעגריס אייך, ה' מיניסטער, פארשטעהער פון איטאליען, וועמענס רעגירונג איז גוטוויליג אויפגעטרעטען מיט אויסערארדענטליכער איידעלקייט א צאהל אונזערע פליטים, בעזונדערס אונזער שטודירענדע יוגענט. איך האב געהאט דעם כבוד מיט א פאר חדשים צוריק אויפגענומען צו ווערען דורכ'ן פרעמיער מוסאליני, ער האט מיר געזאגט: „ביי אונז אין איטאליען זענען אלע גלייך פאר'ן געזעץ. דעריבער עקזיסטירט נישט ביי אונז קיין יודען-פראגע", דאס איז גאנץ גענוי. בעת דער פאשיסטישער רעוואלוציע האט מען קיינמאל נישט בעריהרט די פראגען פון רעליגיען אדער ראסע פון בירגער, קיינמאל האט מען נישט פערשפארט יודישע פראפעסארען פון זייערע קאטעדרען. די רעגירונג האט מיר אויך געגעבען מיט 16 יאהר צוריק א קלארע און סימפאטישע דעקלאראציע לטובת דעם ציוניזם. און איהר אלע איבריגע הערען פארשטעהער פון אויסלענדישע לענדער און איהר בעריהמטע איהר, וועלכע רעפרעזענטירט די נאבעלע רעגירונג פון די פאראייניגטע שטאטען מיט אזא צאהלרייכער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע איז אזוי טריי דער גרויסער מיסיע פון זייער פרייען און איידעלען פאטערלאנד — זייט בעגריסט מיט'ן העברעאישען שלום, וואס בעדייט פרידען!

אונזער ווערק פון פרידען און ציוויליזאציע האט בלויז איין בעדערפעניש, די בעדערפעניש פון סימפאטיע, אויפמערקזאמקייט און אונטערשטיצונג און עטוואס געדולד מצד דער וועלט. איך האף, דאס איהר וועט אונז שענקען אייער פריינדליכקייט.

הויכער קאנגרעס!

מיר פערזאמלען זיך דאס מאל אין א צייט פון נויט און ליידען. די פאר אונזערע ערשטוינטע אויגען האט זיך ענטשלייערט די גאנצע טראגעדיע פון 2.000-יעהריגען גלות, דער אנטיסעמיטיזם האט לעצטענס בעגעבען אונזער פאלק אין גלות א שמוים אין הארץ. די פונדאמענטען פון דער עמאנציפאציע זענען ערשיטערט און אויפגעטרייסעלט געווארען ווי דורך אנ'ערד-ציטערניש. די גאנצע פאסאדע פון אונזער ציוויליזאציע האט זיך צונויף. אין פיל ערטער זענען פערהאסט געווארען פערזענליכע ציונים-שטאמפען. עס איז א געפאהר צו רעדען; נאך גרעסער איז אבער די געפאהר צו שווייגען. די היינטיגע גלות-שטימונגען פון פריהערדיגע קאנגרעסען זענען פארביי. די פריהערדיגע אידיליע פון א געזיכערטער גלייכבערעכטיגונג האט זיך פאר אונז פערוואנדעלט אין א שטורמישען און קריטיש-פלאץ. מיר שטעהען פאר די רואינען פון דער יודען-עמאנציפאציע אין אייניגע פון די גרעסטע מלוכות פון דער וועלט. א [illegible] געביידע, געבויט געווארען דורך דורות, איז פלוצים פערניכטעט געווארען דורך א שטורם.

פריהערדיגע נביאות

צי איז דאס ווירקליך געווען אזוי פלוצים, אזוי אונפאראויסגעזעהען, אזוי אונמעגליך פאראויסצוזעהן? ניין, טויזענד מאל ניין! שוין מיט 36 יאהר צוריק האט טעאדאר הערצל מיט העכסטער פעהיגקייט דערזעהן ווי עס דערנעהנטערט זיך די אנטיסעמיטישע לאווינע. זיין יודענשטאט-פארמול איז געווען אזוי גויטיג, אזוי פערצווייפעלט, קאנסעקווענט, ווייל ער האט אליין קלאר פאראויסגעזעהן, ווייל ער האט געהאט אנ'עמפינדליכען אינסטינקט פאר די שטימונגען פון די מאסען און פארמייען אויף דער וועלט, ווייל ער האט בעוויזען צו דערהערען מיט גרויס פערשטענדניש דעם געהיימען פולס פון דער צייט. פארוואס איז אזוי קלאר געשטאנען פאר זיינע אויגען, אז פאר'ן יודישען פאלק איז עס א געבאט פון זעלבסטערהאלטונג צוצוגרייטען פאר זיך א היים, ווייל ער איז נישט געווען קיין שרעקעוודיגער געמא-יוד, נאר א שטאלצער פיהרער, א בעגייסטערטער זעהער פון זיין פאלק און [illegible] מענש, ווייל ער האט דערזעהן דעם אמת אין דער טראגעדיע פון דער יודישער היימלאזיגקייט און האט געהאט מוט צו ערקלערען דאס דער גאנצער וועלט.

ווען עס האנדעלט זיך וועגען יודען-פראבלעם און וועגען א וועלכען עס איז אנדערען פראבלעם — אליין דאס גוטע קומט פון דעם אמת, אליין דאס בייזע — פון דעם ליגען.

אונזערע קאמפען און ווידער-שטאנדען

דער ליגען אין אונזער אייגענער סביבה, דער ליגען פון דער אסימילאציע, האט זיך בעמיהט איינצורעדען אונזער פאלק, אז דער אנטיסעמיטיזם איז א פאראיבערגעהענדער, שנעל-פערשווינדענדער עפיזאד, א סטראשידלע צו שרעקען קינדער. די דאזיגע סימפטאמען, האבען זיי געטענה'ט, דארף מען נישט נעהמען אזוי ערנסט, דאס האמאלאגישע אפיציעלע, אסימילאטארישע אי אנטי-ציוניסטיש אריענטירטע יודענטום האט פערשטעלערט דעם פראבלעם פונדאמענטאל און בעוואוסטזיניג, בעהאנדלענדיג די פראגע בלויז פון פאל צו פאל, לאקאל און מאמענטמאל, דורך פער-[illegible] געשיכטע אין די טראגעדיע פון אונזער פאלק וואלט בעשטאנען פון אויגענבליקליכע צופעליגקייטען אהן שום צוזאמענהאנג! זיי האבען נישט געוואלט זעהען די זיך אנרוקענדע יודען-העצע-קאטאסטראפע און זיי פלעגען נישט מיד ווערען צו פערבלענדען די אויגען פון אונזער עפענטליכער מיינונג, כדי זי זאל נישט בעמערקען דעם דראהענדען צייכען פון דער דראהענדער געפאהר פון אנטיסעמיטישער גייסט-עפידעמיע. דעריבער האבען מיר אנגעטראפען אויף פערשטאפטע אויערען! דעריבער זענען געווען יודען, וועלכע האבען זיך אנגערופען יודען, אפילו רבנים, וועלכע האבען אין שווערע מאמענטען אונז אנגעריפען הינטער-ארום זיך בעשיצען מיט גרינגשעצונג און געלעכטער, אונז אויסגעשטאסען ווי פרומער. זיי האבען געטריבען א שטרייס-פאליטיק. דאס עמאנציפירטע, אויפגעקלערטע מערב-איראפעאישע יודענטום איז דא געווען ענליך צו א צאהל אבגעזונדערטע פייגלען פון דעם מין מיט די קעפ טיף איינגעשטעקט אין א קליין זאמד-בערגעל. דערביי פלעגט יעדער פון דער רייהע ערקלערען מיט הויכמוטיגער זעלבסטצופרידענהייט, אז זיין זאמד-בערגעל איז דאס בעקוועמסטע, כדי דארט ווי אם טיפסטען צו בעהאלטען זיין קאפ. עס בלייבט א ביטערע איראניע פון דער געשיכטע, אז גראד אין דייטשלאנד האט די אסימילאטארישע בעוועגונג געהאט דעם קאפריז אויסצומעקען ציון און ירושלים פון די 2.000-יעהריגע סדורים אין דער איבערצייגונג, אז דעריבער וועט געזיכערט ווערען אויף אלע צייטען די ליבע פון די מיטבירגער ארטער, אז די מינכענער קהלה האט אונז נישט ערלויבט אין יאהר 1897 אבצוהאלטען דעם ציוניסטישען קאנגרעס אין „איהר" שטאדט, א בעשלוס וועגען וועלכען עס זאל האבען ענטשיידען די דאמאלסדיגע חברה קדישא.

פילאנטראפיע צי זעלבסטהילף?

יא, מיר זענען געווען מדוימער די אנדערע אבער זענען געווען לונאטיקער. זייער מעטאדע איז געווען נישט וועלען צו זעהן פערלעגענהייט, אבהענגיגקייט, דאס זיך קליין מאכען, איבערליכע אונטערטעניגקייט, סערווילישע שטילשווייגען און שפינען געוועבען, וועלכע דער נעכטער טאג צערייסט. די בעסטע עלעמענטען, בעהערשט דורך אידעלע געפיהלען, האבען זיך גענומען צו פילאנטראפיע. איצט אונטערליגט שוין נישט קיין שום צווייפעל, אז פילאנטראפיע איז א ליבענסווערטע מענשליכע טוגענד, בעזונדערס א יודישע טוגענד, וועלכע מיר אלע, ציוניסטען אדער אסימילאנטען, הוסדיגען מיט בעגייסטערונג, וועלכע מיר פלעגען אלע מיט גרויטשאפט און אפפערווילליגקייט. אבער ווען עס ווערט א מלוכה - קיום פון דער פילאנטראפיע אדער א נאציאנאלע רענעסאנס-בעוועגונג פון א חברה קדישא, דערמאנט א מענש, וועלכער וויל קויפען אנ'אנטיקע אין אפטייק און בייזערט זיך, ווען ער קען איהם דארט נישט בעקומען. יעדע זאך האט איהר ארט סיי אין קליינע, סיי אין גרויסע זאכען, נאר קיינמאל אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט האט די פילאנטראפיע אליין נישט בעוויזען צו ראטעווען דורך בארמהערציגקייט די עקזיסטענץ פון א בעדראהטע פאלק. די פילאנטראפיע קען קומען צוהילף אין די וואהנונגען פון א נארמאל פאלק, זי קען אבער נישט מאכען קיין וואונדער, וואו די עקזיסטענץ-יסודות זענען צעשטערט דורך היימאטלאזיגקייט און ענטרעכטונג, כדי ריכטיג אויסצוניצען די פילאנטראפיע, מוז מען קענען איהרע גרענעצען. דער וועג, מיט וועלכען עס איז געגאנגען אונזער פילאנטראפיע אין די נייע צייטען, כדי צו דערגרייכען דעם ציל פון פאלקסרעטונג, האט זיך שוין אין זיינע ערשטע שריט, טראץ די אידעאליסטע מאטיוון, גרויסער ענערגיע און בע-[illegible] זיין אהן א לאבירינט, אין וועלכען די איניציאטיווען און סיסטעמען האבען ארומגעפלאנטערט פון וועלכען זיי האבען נישט געקענט געפינען דעם אויסוועג. עס האט איהר געפעהלט די דורכברעכענדע קראפט פון פאלקסווילען, וואס פאדערט זיך אויף א גרויסען היסטארישען אידעאל. עס האט געפעהלט דער ציוניזם. דאס איז געווען די סיבה, פארוואס די פילאנטראפיע טראגט אויף זיך דעם שטעמפעל פון פושער-היילס-סיסטעם, פון א פושער-קוראציע, וועלכע היילט די אויסערליכע סימפטאמען אנשטאט ראדיקאל צו בעקעמפען דעם זיצארט, וואו עס שטעקט די קראנקהייט. זי האט געפרובט צו היילען דאס פאלק מיט פערשידענע קליינע הויז-מיטלען און זיך דערביי בעגרענעצט צו פאליאטיווען, אנשטאט צו טרעפען דאס איבעל אין זיינע ווארצלען — צוריקצוגעבען דעם היימאטלאזען פאלק זיין היסטארישע לאנד. עס זענען אויסגעגעבען געווארען שווערע מיליאנען אויף פאגראם-קרבנות — א ליבענסווערטע און וואונדערבארע הילפס-ארבייט, אויף דער צווייטער זייט אבער האט די דאזיגע הילף געוועקט דעם רויבלוסט פון די העצער צו נייע פלינדערונגען. די פילאנטראפיע האט פערקלייסטערט דא און דארט די שאדענס, די הויפט-צרה איז אבער געבליבען, די פילאנטראפיע איז געווען בעוואוסטזיניג קורצזיכטיג.

(המשך קומט)

דער אונטערשיד צווישען אמאליגע פערגעניגענס און היינטיגע

די גרויסע רעוואלוציע, וואס אין פארגעקומען אין דער פארם פון פערוויילונגען אין די לעצטע 100 יאהר

נישט אויף ברויט אליין לעבט דער מענש; ער מוז אויך האבען פערוויילונגען.

פערוויילונגען קאן מען טיילען אויף: קונסט און אמוזירונג. דאס זענען אייגענטליך צוויי גאר בעזונדערע זאכען. יעדע פון זיי צילט צו בעפריעדיגען גאנץ אנדערע חושים, און אפטמאל אפילו די חושים פון גאנץ פערשידענע מענשען. דער אונטערשיד צווישען קונסט און אמוזירונג איז אזוי גרויס, אז עס קלינגט ווי א פערשוועכונג, ווי א בעליידיגונג צו שטעלען זיי אויף דערזעלביגער הויך און רעדען וועגען זיי אין זעלביגען אטעם. אבער קיין שארפע, אויסגעשפראכענע גרענעץ צווישען זיי איז דאך נישטא. און נישט אלעמאל קאנען מיר מיט זיכערקייט בעשטימען, צו וועלכער קאטעגאריע א געוויס ווערק דארף געהערען. א געלונגענע אויפגעפיהרטער ספעקטאקל אויף דער ביהנע קאן האבען אי מאמענטען פון ריינער קונסט, אי מאמענטען פון אונטערהאלטונג.. און ביי שפילען טעניס קאן איינער ארויסווייזען אמאל אזעלכע גראציעזע בעוועגונגען, וואס זאלען זיך גרענעצען מיט קונסט...

און אין ביידע פארמען פון פערוויילונגען איז א גרויסער פראגרעס געמאכט געווארען פאר די לעצטע הונדערט יאהר.

אויפ'ן געביט פון קונסט גופא איז קיין שום פראגרעס נישט געמאכט געווארען. עס זענען איצטער נישטא קיין גרעסערע מאלער, סקולפטא-דזשעלא, רעמבראנדט, באך, מאצארט, האמער, שעקספיר, דאנטע, מילטאן און אנדערע, אריינגערעכענט אהער די סקולפטארען פון פארצייטיגער גריכענלאנד. ס'איז אבער געמאכט געווארען א גרויסער שריט פאראויס, די אלע קונסטען צו דעמאקראטיזירען, אריינצוברענגען זיי ברייט און טיף אין אלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג.

מיט הונדערט יאהר צוריק האט קונסט געהערט בלויז צו א זעהר קליינעם הייפעל אריסטאקראטען. בלויז רייכע מענשען האבען זיך ערלויבט צו קויפען בילדער, סטאטועס און ביכער און געהן רען, דיכטער און קאמפאזיטארען ווי מיקעל-אנ- אויף קאנצערטען. עס זענען געווען עפענטליכע ביבליאטעקען און מוזעאומס; אבער געגאנגען אהין זענען בלויז די רייכע, די אריסטאקראטען. א פשוט'ער מענש פון פאלק איז אהין נישט געגאנגען; ער האט דארט נישט געהאט וואס צו טהון און ס'האט איהם אהין נישט געצויגען. די צאהל מענשען, וואס האט געקענט לייענען, איז געווען אומבעדייטענד קליין; און די וואס האבען שוין געקענט לייענען, האבען זיך בעגנוגענט מיט רעליגיעזע ספרים. ליטעראטור און פאעזיע האבען זיי נישט פערשטאנען און עס נישט געקאנט אבשאצען, ווייל מען האט אין זיי דעם חוש נישט ענטוויקעלט. און פונקט אזוי האבען זיי נישט אינטערעסירט די בילדער און סטאטועס אין די מוזעאומס. צו געהן אויף קאנצערטען האבען זיי קיין געלד נישט געהאט, און ס'האט זיי נישט אינטערעסירט. א פשוט'ע קאפעליע, וואס האט געשפילט פאלקס- און טאנץ-מעלאדיעס האט בעפריעדיגט זייערע מוזיקאלישע חושים און שטרעבונגען. גאנץ אנדערש איז איצטער.

דער סיסטעם פון געצוואונגענער ערציהונג, וואס הערשט אין אלע ציוויליזירטע לענדער, האט געבראכט דערצו, אז איצט איז אומבעדייטענד קליין די צאהל מענשען, וואס קענען נישט לייענען און שרייבען; און דער זעלבער צייט איז גרויס די צאהל מענשען, וואס קענען און געניסען פון ליטעראטור און פאעזיע. א געדיכטע נעץ פון עפענטליכע ביבליאטעקען בעפריעדיגט שטענדיג די

(סוף אויף זייט 5)

צווייטע זיצונג פון האנדווערקער-קאנגרעס

אלגעמיינער בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון האנדווערקער-פערבאנד.— די פראגע פון עקספארט, צעכן, קרעדיט און עמיגראציע

די צווייטע זיצונג, וועלכע איז שוין פארגעקומען אין לאקאל פון האנדווערקער-פערבאנד האט זיך אנגעהויבען 6 פארנאכט. מען האט אויסגעקליבען

א פרעזידיום

פון די ה"ה: אדוואקאט ווייצמאן — לאדז אלס פארזיצער, קרוס — ווילנע, לעדער — קראקא, קאזשימיערסקי — לאדז, האבער — לעמבערג, י. שטיינבערג — קראקא, ח. ראסנער, בוהין, ראטבאנד, גאלדשטיין, ווייספאטער — ווארשא, אינז. בעקער — לובלין, בראוו — טארנאוו, זייבאלד — סטאניסלאוואוו, טעפערבערג — טארנאפאל, האך — חארזש, סוואדארזשעוויא — מעזריטש, פיינגבלאט — טשענסטאכאוו, ש. ברוק — קעלץ, וואבניק — בריסק, גאלדשטיין — בענדין, שאיער — סאסנאוויץ, כאראל — ראוונע, מאשקאוויטש — פויזען, אגרעסט, האָרן — וולאצלאוועק, און ליבערמאן — קוטנע. סעקרעטאריאט: ה"ה בורשטין, פעלד. פרעזידיום-ביורא — דירעקטאר לעדער, אינספעקטאר ניבערמאן, לייכטער, און סעקרעטאר פ. שעכטמאן.

אין דער מאנדאט-קאמיסיע זענען געוועהלט געווארען די ה"ה: ווייספאטער — ווארשא, זייבאלד — סטאניסלאוואוו, בורשטין — לובלין, יוזעפאוויטש — לאדז, בלאנדעס — ווילנע, און לייבטער — קעלץ.

דעם בעריכט פון דער טעטיגקייט פון צענטראלען יודישען האנדווערקער-פערבאנד אין פוילען גיט אב דער פרעזעס ח. ראסנער, וועלכער זאגט:

— די האנדווערקער-ארגאניזאציע איז לויט איהר פערנעם איינע פון די גרעסטע אין פוילען. זי פיהרט איהר ארבייט פאר 200 טויזענד האנדווערקער-משפחות, ד. ה. אונגעפעהר 40 פראצ. פון גאנצען פוילישען יודענטום. לעצטענס האט זיך אונזער ארבייט נאך מעהר קאמפליצירט דורך דעם, וואס פאראלעל צו דער דיפערענצירונג וואס דאס לעבען שאפט אין אונזערע רייהען, מוז אויך פרעציזירט ווערען אונזער ארבייט אויף פערשידענע געביטען, נעמליך: 1) אין די האנדווערקער-קאמערן און אין ראט פון די קאמערן, וואו מיר זענען פערטרעטען, 2) אין די האנדעלס- און אינדוסטריע-קאמערן, און 3) פאר דער גרופע האנדווערקער-כאלופניקעס, וועלכע אנטיילינגען ביידע קאמערן. דער פראבלעם פון כאלופניקעס איז ביים איצטיגען מאמענט זעהר אנערנסטער און מיר מוזען זיך מיט איהם בעשעפטיגען. די אונטערנעהמער זענען פאקטיש נישט געבונדען מיט קיין שום געזעצען, ווי דאס איז אין אויסלאנד, וואו דער כאלופניק מוז יעדען שבת בעקומען זיין געלד לויט אן אנגענומענער טאקסע. ביי אונזערע בעדינגונגען בעקומט דער כאלופניק אזא פרייז, ווי עס געפעלט דעם אונטערנעהמער און אויך דעם שווער-פערהארעוועטען גראשען בעקומט ער נישט און מזומנע געלד, נאר אין וועקסלען, וועלכע ווערען אפטמאל פראטעסטירט. דערצו טראגט נאך דער כאלופניק די שווערע שטייער-לאסט. דער רעזולטאט איז אזעלכער, אז די סוחרים פערקאנקורירען דעם זעלבשטענדיגען האנדווערקער, געבענדיג כמעט בחנם גוטע ארבייט. דער האנדווערקער-פערבאנד האט שוין אנגעהויבען א ברייט-פערצווייגטע ארבייט כדי צו לעזען דעם כאלופניקעס-פראבלעם. אונזער ארבייט איז שוין געקרוינט מיט'ן ערשטען ערפאלג, נעמליך: דער פארזיצער פון דער עקזעקוטיווע פון אונזער פערבאנד איז דורך דעם מיניסטער פאר עפענטליכער שוץ, גענ. הוביצקי, נאמינירט געווארען אלס מיטגליד פון ראט פון דאזיגען מיניסטעריום, וועלכער דארף אויסארבייטען נייע שוץ-געזעצע פאר די מאסען כאלופניקעס.

דער צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד שטעלט מיט זיך פאר א ריזיגע מאשין, וואס פערשפרייט איהר טעטיגקייט אויפ'ן שטח פון גאנצען לאנד, פון די קארפאטען ביז'ן באלטישען ים, פון די דייטשע ביז די רוסישע גרעניצען. אין אלע 18 וואיעוואדזטווס פון אלע דריי טיילען פוילען פערמאגט דער פערבאנד אבטיילונגען אין 549 שטעדט.

נאכ'ן אבגעבען דעם בעריכט פון דעם סעקרעטאריאט, פון וועלכען עס איז צו זעהען, דאס אויף דעם געביט איז אבגעטהון געווארען א ריזיגע ארבייט, געהט דער רעדנער איבער צו די ראיאן-קאנפערענצען און זאגט צוו. אנד.: די אינטערעסען פון די האנדווערקער זענען פערשידענארטיג אין פערשידענע טיילען פון פוילען. דאס צווינגט דעם עקזעקוטיוו פון פערבאנד צו קומען אין אנ'ענגען קאנטאקט מיט אונזערע פראווינציאנעלע ארגאניזאציעס דורך רופען ראיאן-קאנפערענצען, אויף וועלכע עס ווערען דורך די ארטיגע האנדווערקער-טהוער דיסקוטירט אנגעוועהטאגטע פראגען פון אלגעמיינעם און לאקאלען כאראקטער.

איבערגעהענדיג צו דער נאוועליזאציע פון אינדוסטריע-געזעץ, רעדט דער רעדנער ברייט ארום דעם ענין, בעלויכטענדיג איהם אלזייטיג. ווי עס ווייזט זיך ארויס האט דער פראיעקט וועגען נאוועליזירען דאס אינדוסטריע-געזעץ דורכגעמאכט פיל גלגולים און האט נאך היינט צו טאג נישט קיין צופרידענשטעלענדע פארם. דער לעצטער פראיעקט געהט אויף דער ליניע פון שאפען פאך-צעכען אויפ'ן גרונד פון צוואנג מיט רעכט פון קארמעלען. דער פראיעקט האט גוטע און שלעכטע זייטען. די גרעסטע געפאהר ליגט אין שאפען געמיינזאמע פאך-ארגאניזאציעס צוזאמען מיט די קריסטען, וועלכע זענען אין משך פון לאנגע יאהרען געשפייזט געווארען מיט אנטיסעמיטיזם. און דערפאר קען אזא געמיינזאמער צעך פערוואנדעלט ווערען אין א קעסעל פון פאליטישען און ראסען-קאמף. פון דער אנדערער זייט נעמט אבער דער נייער געזעץ-פראיעקט ארום א רייהע זעהר וויכטיגע לעבענס-פראגען, וואס קאנען ווירקליך אויפהויבען דעם עקאנאמישען מצב פון האנדווערקערטום. יעדענפאלס איז דאס א נייער עקספערימענט, וועלכער איז נאך אין ערגעץ נישט דורכגעפיהרט געווארען און מיר וועלען מוזען דאס אויספרובירען אויף אונזער אייגענער הויט. דאס ענטשטעהן פון די צוואנגס-ארגאניזאציעס וועט אבהענגיג געמאכט פון א פלעביסציט אין די ראהמען פון די פאכען זעלבסט, וועלכע וועלען האבען א מעגליכקייט זיך ארויסצוזאגען צי זיי ווילען אננעהמען די נייע פארם.

אויך אויפ'ן געביט פון עקספארט האט דער פערבאנד בעוויזען עפעס אויפצוטהון. אונזערע ווארשטאטען זענען ביז'ן וועלט-קריג געווען איינגעארדענט פאר'ן רוסישען מארק. דער אינערליכער פוילישער געברויך איז פערהעלטניסמעסיג א סך קלענער, אזוי אז כמעט אין אלע פאכען ווערט געארבייט בלויז עטליכע מאנאטען אין יאהר.

כדי צו פערשטארקען אונזער פראדוקציע טרעטען מיר צו צו שאפען א האנדעלס-אונטערנעהמונג מיט א קאפיטאל פון מינימום 100 טויזענד זל.

איבערגעהענדיג צום עמיגראציע-פראבלעם, זאגט דער רעדנער, אז דער שווערער קריזיס טרייבט ארויס די בעלי-מלאכות פון די ערטער, וואו זיי זענען געבוירען געווארען, כדי צו זוכען ברויט אין דער פרעמד. די צאהל פון די עמיגראנטען וואקסט פון טאג צו טאג, און דער פערבאנד האט זיך געמוזט ערנסט פעראינטערעסירען מיט זייער גורל און צוהעלפען זיי. א געהעריגע צאהל פון זיי האט זיך איינגעארדענט אין פראנקרייך גאנץ בכבוד. ערגער שטעלט זיך פאר די עמיגראציע-מעגליכקייטען קיין פאלעסטינע, ווייל די צאהל סערטיפיקאטען פאר האנדווערקער איז זעהר קליין, דערצו נאך קען אן עמיגראנט קיין פאלעסטינע נישט זיין עלטער פון 35 יאהר. נישט געקוקט דערויף האבען מיר א דאנק אונזער איינפלוס געגעבען אין פערגאנגענעם יאהר א מעגליכקייט איבער 500 עלטערע האנדווערקער זיך צו בעזעצען אין פאלעסטינע.

ווייטער דערמאהנט דער רעדנער, דאס א דאנק די בעמיהונגען פון דער עקזעקוטיווע איז געשאפען געווארען אין ווארשא אן אמבולאטאריום פאר קראנקע.

אויפ'ן געביט פון די רעגירונגס-צושטעלונגען האבען מיר אויך, זאגט-פאר ה' ראסנער, א קאלאסאלע דערגרייכונג, ווייל נאך דער קאנפערענץ, וועלכע איז גערופען געווארען דורך דעם מיניסטער פאר האנדעל און אינדוסטריע, איז פערעפענטליכט געווארען א דעקרעט, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז ביי רעגירונגס-בעשטעלונגען האבען רעכט צו בעלעגען אפערטען: 1) אינדוסטריעלער, 2) האנדווערקער, 3) סוחרים. האנדלער ווערט צוגענומען דאס רעכט צו בעלעגען אפערטען ביי פילאנטראפישע אינסטיטוציעס, שולען און תפיסות. דערביי איז פארגעזעהן א קלאוזולע, אז אויב א האנדווערקער-אפערטע וועט זיין נישט העכער פון אנ'אנדערע, האט דער האנדווערקער פארצוג צו בעקומען די בעשטעלונג.

רעדענדיג וועגען די מלוכה'שע קרעדיטען פאר די האנדווערקער, זאגט דער רעדנער, דאס עס איז שוין געלונגען איבערצייגען די רעגירונג און די באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא, אז די ביז-איצטיגע מעטאדע פון פאווארעזירען די גרויס-אינדוסטריע איז געווען א פאלשע. לויט דער סטאטיסטיק, וועלכע עס האט דורכגעפיהרט דער ראט פון די קאמערן, קומט אויס, דאס אין דער גרויס-אינדוסטריע צוזאמען מיט לאדז און אויבערשלעזיען זענען בעשעפטיגט 800 טויזענד ארבייטער, האנגעגען די האנדווערקער-ווארשטאטען בעשעפטיגען אנדערטהאלבען מיליאן ארבייטער. די רעגירונג האט אנערקענט די ריכטיגקייט פון אונזערע פאדערונגען און האט אסיגנירט קרעדיטען אין דער הויך פון דריי מיליאן זל. די סומע בעפרידיגט ווייט נישט די ברייטע האנדווערקער-מאסען, אבער מיר האפען, דאס מיט דער צייט וועט די הויך פון די קרעדיטען פאר אונז שטייגען.

רעדענדיג וועגען דעם קאמף געגען היטלער'ן, דערמאהנט דער רעדנער, דאס דער פערבאנד איז שטארק רעפרעזענטירט אין דער אקציע און רופט אלע האנדווערקער צום ווייטערדיגען קאמף. אין אונזער קאמף געגען היטלער'ן, זאגט דער רעדנער, זענען מיר נישט איינזאם, ווייל מיט אונז צוזאמען געהט די גאנצע קולטורעלע וועלט און דער ארגאניזירטער פראלעטאריאט.

ווייטער ווערט געזאגט אין בעריכט, דאס עס איז ענדליך געלונגען צו בעגייען די האנדווערקער-צייטונג. די צייטונג איז א מאגערע, ווייל עס פעהלט מאטעריעלע שטיצע, אבער בעסער אזא צייטונג איידער גארנישט.

צום שלוס דערמאהנט דער רעדנער, דאס עס איז געלונגען צו בעקומען א נייעם פרעכטיגען רעפרעזענטאטיווען לאקאל פאר'ן האנדווערקער-פערבאנד אין ווארשא אויף ביעלאנסקא 7. דער רעדנער רעדט ארום די וויכטיגקייט פון א רעפרעזענטאטיווען לאקאל פאר אזא ארגאניזאציע, ווי עס איז דער האנדווערקער-פערבאנד, וואו עס קומען זיך צונויף אלע מיטגלידער ווי אויך פארשטעהער פון פערשידענע אינסטיטוציעס און ארגאניזאציעס.

פרעזעס ראסנער ענדיגט זיין איינהאלטסרייכען בעריכט מיט א גענויעם פלאן פון דער טעטיגקייט אין דער נאהנטער צוקונפט.

דעם קאסע-בעריכט האט אבגעגעבען דער קאסיר וו. אייזענבארג, ער האט געשילדערט דעם קלאנגעדיגען מאטעריעלען צושטאנד, אין וועלכען עס געפינט זיך דער פערבאנד.

דירעקטאר לעדער גיט אב א בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע פאר דער לעצטער קאדענץ.

א שטיקעל טומעל איז ענטשטאנען בעת דער פארזיצער אדוו. ווייצמאן לעגט-פאר אויסצודריקען אהן שום דיסקוסיע א דאנק דער עקזעקוטיווע מיט'ן פארזיצער ראסנער בראש פאר זייער ארבייט לטובת דעם פערבאנד. א קליינע גרופע דעלעגאטען פאדערט מען זאל זיי געבען א מעגליכקייט צו דיסקוטירען איבער דעם בעריכט פון דער עקזעקוטיווע.

דער פארשלאג אויסצודריקען צוטרוי דער עקזעקוטיווע געהט דורך אהן א דעבאטע מיט א מעהרהייט שטימען.

א פרישער טומעל איז ענטשטאנען בעת דער פרעזעס פון צ. ק. הויבט אן צו רעדען אויף פויליש. די דעלעגאטען פאדערען, אז דער פרעזעס זאל רעדען יודיש. לסוף געלינגט דעם פארזיצער צו בערוהיגען די דעלעגאטען.

הינטערנאך האלט א רעפעראט אדוו. ווייצמאן אויף דער טעמע: „די רעכטליכע לאגע און די פערטיידיגונג פון האנדווערקער-כאלופניקעס".

מאנטאג, 9 פריה, קומט-פאר דער המשך פון קאנגרעס.

וואס דארפען וויסען די יודישע האנדווערקער?

אפאר ווערטער צום יודישען האנדווערקער-קאנגרעס

(געשפרעך מיטן פרעזעס פון די יודישע האנדווערקער אין קראקא ה' מ. פישער)

אין צוזאמענהאנג מיט'ן קאנגרעס פון די יודישע האנדווערקער אין פוילען, איז כדאי אויסצוהערען די מיינונג איבער א רייהע אקטועלע האנדווערקער-פראגען, ארויסגעזאגט אין אן אינטערוויו דורך דעם פרעזעס פונ'ם יודישען האנדווערקער-פערבאנד אין קראקא, ה' מ. פישער.

דאס האנדווערקער-געזעץ פון יאהר 1927 איז געווען זעהר נישט געלונגען און די פעהלערען לאזען זיך היינט פיהלען, הויפטזעכליך דערמיט, וואס די נויט שלעפט אריין אין איהרע שווארצע ארעמס גרויסע מאסען האנדווערקער.

אין א טיילוויז בעסערער לאגע געפינען זיך די קריסטליכע האנדווערקער, וועלכע זענען נישט גרויס פירמעס אין די ערטער, וואו עס פעהלט לחלוטין ארבייט. א חוץ דעם האט די שלעזישע וואיעוואדסטווע אנ'איינציגע האנדווערקער-אויטאנאמיע און די האנדווערקער אין פויזנער קרייז געהערען נאך ביים היינטיגען טאג צו דער עליטע, וועלכע מען שעצט און מען שיצט. די ארבייטס-פרייזען זענען נאך הארט גאנץ הויכע און די קאנקורענץ איז נישט בעקאנט. הארט געהערען אלע 100 פראצענט האנדווערקער צו די צעכען און פעראיינען.

אנדערש איז, למשל, געווען אין גאליציען. הארט האט מען אנגעהויבען ארויסשטופען די יודען פון די אלגעמיינע צעכען און די יודישע האנדווערקער האבען געמוזט גרינדען אייגענע צעכען. די קאנקורענץ איז געווען גרויס, די פרייזען זענען געפאלען ביז א מינימום און פון אט דער לאגע האבען געניצט יחידים, וועלכע האבען אויסגענוצט דעם האנדווערקער.

באלד איז אויך ענטשטאנען דער אזוי-גערופענער „כאלופניק". אט דער אומגליקליכער בעל-מלאכה איז אויסגענוצט געווארען אויף א מורא'דיגען אופן. עס איז גענוג בלויז צו דערמאהנען, אז די בעט-לייוונט-כאלופניקעס האט מען געצאהלט צו 10 גראשען פאר א ששה ארבייט. צי האט מען ביי אזעלכע לוינען געקאנט טראכטען וועגען פאר-אויספיהרונג אהער וועגען אריינצוברענגען גוטע ארבייט דורכ'ן האנדווערקער?

פיל פאכען זענען דעריבער בכלל אונטערגעגאנגען, אדער דערנידריגט געווארען צום לעצטען שטאפעל. אזא גוט פאך, ווי דרוקעריי, איז היינט אויף די ערגסטע בעדינגונגען.

און מען דארף נישט פערגעסען נאך זעהר א וויכטיגען אומשטאנד: דער יודישער האנדווערקער האט לחלוטין נישט קיין רעגירונגס-בעשטעלונגען, וואס די קריסטליכע האבען יא.

אט דאס אלץ האט געצוואונגען דעם יודישען האנדווערקער צו ארגאניזירען זיך און צו זארגען דערפאר, אז עס זאלען געגעבען ווערען די אזוי-גערופענע פעהיגקייטס-צייגנישען און זארגען קאנען נאר מענשען נדריליכע גוטע פאכמענער, וואס שטעהען בראש פון דער ארגאניזאציע.

די איצטיגע ארבייט פון די האנדווערקער-קאמערן בעשטעהט קודם-כל אין איינמאהנען בייטראג און רעגיסטרירען ווארשטאטען, צו אט דער ריין-סטאטיסטישער ארבייט מוז געמאכט ווערען א סוף. די האנדווערקער-קאמערן מוזען זארגען דערפאר, אז די האנדווערקער זאלען האבען ארבייט און ברויט. עס מוזען געשאפען ווערען פרייזען-קאמיסיעס און בכלל דארף מעהר געזארגט ווערען פאר'ן וואויל פונ'ם האנדווערקערטום אין פוילען.

די דירעקטארען פון די האנדווערקער-קאמערן דארפען זיך בלויז פערנעהמען מיט געזעץ-פראגען; אבער די דירעקטע האנדווערקער-ענינים מוזען דעצידירט ווערען אויסשליסליך דורך האנדווערקער.

איצט איז זעהר אקטועל די פראגע פון קרעדיטען פאר האנדווערקער פון „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא". די דאזיגע קרעדיטען זענען זעהר נויטיג און קאנען אינ'ם איצטיגען מאמענט זיין די איינציגע רעטונג פאר די ברייטע האנדווערקער-מאסען.

די יודישע האנדווערקער דארפען אויך זארגען פאר דער ענטוויקלונג פון דער יוגענד, אז די קינדער זאלען אויסוואקסען אלס גוטע פאכמענער און נוצליכע מענשען פאר'ן לאנד און פאר'ן יודישען פאלק.

אט דאס זענען עטליכע נויטיגע ווערטער אינ'ם איצטיגען מאמענט.

3 זעלבסטמארדען אין איין טאג

פאפולערער הויז-בעזיצער געבעטנער, אנ'ארבייטסלאזער אויס נויט און א לעהרערין אויס ליבע

נעכטען אין די מיטאג-שעה'ן איז אין זיין איינענער וואוינונג, אויף גורשעווסקא 103, בעגאנגען זעלבסטמארד דורכאיינגעהמען סטריכנין דער בעקאנטער ווארשאווער הויז-בעזיצער און אייגענטימער פון פיל בלומען-גערטנער יוזעף געבעטנער.

דער זעלבסטמערדער איז אלט געווען 69 י. ער איז לאנגע יאהרען געווען ראטמאן פון ווארשאווער שטאדט-ראט און פעהרן-מיטגליד פון א רייהע באארדס אין בילדונגס-געזעלשאפטען.

געבעטנער איז ערשט מיט עטליכע חדשים צוריק געקומען פון דרום-אפריקא, וואו ער איז געווען ביי זיינע זיהן, וואס וואוינען דארט.

די סיבה פון געבעטנער'ס טראגישען טויט זאל זיין — א נערווען-ערשיטערונג צוליב די שלעכטע מאטעריעלע בעדינגונגען.

אויף נאוואליפקי 78—80 איז בעגאנגען זעלבסטמארד דורך איבערשניידען זיך די אדערן מיט א ראזיר-מעסערל דער ארבייטסלאזער וולאדיסלאוו ווישניעווסקי.

אין א שווערען צושטאנד איז ער אבגעפיהרט געווארען אין שפיטאל „דז.-יעזוס", וואו ער איז באלד געשטארבען.

דער זעלבער האט שוין 2 מאל געפרובט בעגעהן זעלבסטמארד.

* * *

אין דעם קריסטליכען לעהרער-אינטערנאט אויף דאברא 8—10 האט זיך פער'סמ'ט מיט ציאנקאלי די לעהרערין יאנינא טשעשליק, 22 יאהר אלט. מען האט זי געפונען אינ'ם צימער שוין א טויטע.

פון די בריף, וואס די זעלבסטמערדערין האט איבערגעלאזט איז צו זעהן, אז זי האט איבערגעלעבט א טראגעדיע צוליב א ליבע.

דער טויטער קערפער איז אבגעפיהרט געווארען אין פראזעקטאריום.

א. ציטלין.

צי מעג מעז אויסגעבען א מערדער?

(ארום דעם ארלאזאראוו-מארד)

אין דער היציגער פאלעמיק ארום דעם ארלאזאראוו-מארד און ארום דעם ענין סטאווסקי-ראזענבלאט, איז אויפגעשוואומען א נייע פראגע:

צי מעג מען אויסגעבען א מערדער? צי מעג דער, וואס ווייס וועגען די אומשטענדען פון א פערברעכערישען אקט אדער וועגען די פערזאנען, וואס האבען די פערברעכערישע טהאט אויסגעפיהרט, מעלדען וועגען זיינע ידיעות דער מאכט, כדי די שולדיגע זאלען זייער שטראף בעקומען? צי איז עס עטיש צו העלפען אויסזוכען די פערברעכער, צו נעהמען אנ'אנטייל אינ'ם געיעג נאך די מערדער?

די פראגע איז זעהר א הארבע און עס פערשטעהט זיך, אז מיר נעהמען זיך נישט אונטער זי צו לעזען אט אזוי א, אין א קורצען צייטונגס-ארטיקעל.

די מיינונגען וועגען דעם ענין זענען פעטיילט און עס זענען אין דער פראגע פארהאן די פערשידענארטיגסטע פרינציפיעלע אנשויאונגען פון יוס-טיץ-געלעהרטע און יוסטיץ-פילאזאפען. עס ווערען דערביי געמאכט אונטערשידען צווישען קרימינעלע פערברעכער און פאליטישע, צווישען מארדען צוליב חויב-צוועקען, נקמה, אייפערזוכט און צווישען טעראריסטישע אטענטאטען אויס אידעאלע גרונדען. טייל האלטען, אז א מערדער בלייבט אלעמאל א מערדער, אומאבהענגיג דערפון, צוליב וואספערע מוטות און אויס וואספערע גרונדען ער איז דעם מאחד בעגאנגען. און יעדען מערדער מעג מען — און נישט נאר מען מעג, נאר מען מוז — אויסגעבען אין די הענד פון דער גערעכטיגקייט, אויב מען איז נאר זיכער, אז ער איז טאקי דער שולדיגער. טייל ווידער האלטען, אז עס איז יא פארהאן אנ'אונטערשיד און נישט יעדער, וואס הרג'עט איז א מערדער, נישט יעדער, וואס פערגיסט בלוט איז א רוצח. דער „לא תרצח" בעקומט פערשידענע מייטשען, פערשידענע אינטערפרעטאציעס און יעדער בעמיהט זיך איהם צוצופאסען צו זיינע אנשויאונגען אדער צו זיינע בעדערפענישען. פון דער אנדערער זייט ווייסען מיר, אז מיר האבען שוין אנ'אינטימיטעטען ווידערגעפיהל, א געבוירענעם עקעל צו פראוואקאטארען און עס ענטשטעהט ווידערהאמאל דאס פראבלעם: ווער, אייגענטליך, פערדינט דעם נאמען פראוואקאטאר?

וועלען מיר טאקי איצט נישט פרובען לעזען אט די אלע פראבלעמען. מיר וועלען בלויז ארויסשיילען איין איינציג ווינקעלע פון דעם קאמפלעקס פראגען, וואס איז ענטשטאנען ארום דעם ארלאזאראוו-מארד און מיר וועלען די פראגע מאדיפיצירען אט-אזוי:

צי מעגען די, וואס זענען איבערצייגט אין דער שולד פון איטש אדער איינעם אינ'ם ארלאזאראוו-מארד העלפען אויסגעפינען איטש'ן אדער אינעמ'ן, צי נישט? צי הייסט מען א מסור דאן, ווען מען האט א חשד אויף א געוויסען קרייז, ווען מען האט ידיעות, אז אין דעם קרייז געפינען זיך די מערדער און מען העלפט דער מאכט די דאזיגע משרדער צו זוכען? צי הייסט מען א מסור דאן, ווען מען בעמיהט זיך, אז די מערדער זאלען בעשטראפט ווערען, זאלען שראגען די פולע פעראנטווארטליכקייט פאר זייער מעשה?

מיר רעדען דא איצט נישט וועגען דער ראל פון רעבעקא פייגין, דער געוועזענער רעוויזיאניסטקע, וואס זאל האבען אויסגעגעבען די מערדער. מיר קאנען צו איהר גיט האבען קיין סימפאטישע בעציהונג שוין דערפאר אליין, וואס מיר גלויבען נישט אין איהר אידעאליזם, מיר גלויבען נישט, אז זי זאל האבען בעגאנגען איהר פראוואקאציע אויס פאטרישען עקעל צו מערדער, צו בלוט-פערגיסונג. אויף קיין אנדענקען פון לשון מאלכמאי קוקט זי בבל-אופן נישט אויס...

אבער מיר רעדען וועגען די, וואס זאלען זיך האבען בענוצט מיט איהרע ידיעות, מיט איהרע אנווייזונגען. צי זענען אויך זיי מוסרים? צי קאן מען אויך זיי פארווארפען גיט-עטישע האנדלונג? מען מאג אפשר טאקי דער רעבעקא פייגין די האנד נישט דערלאנגען, אבער בדיעבד, ווען זי קומט שוין יא און דערציילט שוין יא און ווען דאס, וואס זי דערציילט, איז טאקי ריכטיג — מא פארוואס זאלען די, וואס זענען בלוטיג פעראינטערעסירט אין געפינען די מערדער פון זייער בעליבטען פיהרער נישט מאכען — אביעקטיוו גענומען — מהון אלץ, וואס זיי קאנען, אלץ, וואס זיי מוזען, אלס פריינד פון דעם אומגעקומענעם, כדי די מערדער צו ענטדעקען און צו בעשטראפען?

עס זענען, דעריבער לעכערליך די טענות צו די „הסתדרות"-פיהרער און צו די „הסתדרות"-מיטגלידער באשר בכן זיי העלפען דער מאכט אין דער אויספארשונג פונ'ם מארד, באשר בכן זיי העלפען ענטדעקען די מערדער און זיי שטרעבען כל-התחבולות כדי צו בעווייזען די שולד פון די, וועלכע זיי האלטען פאר די רוצחים. וואס דען זאלען זיי מהון? זיצען מיט פערלייגטע הענט און ווארטען אויף משיח'ן? פארוואס זאלען זיי עפעס זיין אזעלכע צדיקים און נישט וועלען בעשטראפען די מערדער פון זייער חבר און מנהיג? א רחמנות אויף די מערדער? עס דראהט זיי טויט-שטראף? גו, און אויף ארלאזאראוו'ן איז קיין רחמנות נישט געווען? זיין לעבען איז קיין שאד נישט געווען? עס וואלט דאך פשוט געווען א בעליידיגונג פאר'ן אנדענק פון חיים ארלאזאראוו, ווען זיינע פריינד זאלען פארשווייגען זיין טויט! צי סטאווסקי-ראזענבלאט זענען שולדיג אדער נישט — דאס וועט פסקענען דאס געריכט און כל-זמן עס איז נישטא קיין אורטייל פון געריכט קאנען מיר אפעלירען נאר מיט השערות, מיט שטימונגען, מיט מיינונגען. אבער אויב די „הסתדרות"-פיהרער זענען איבערצייגט, אז דער אדער יענער איז דער מערדער — פארוואס זאלען זיי נישט מארען העלפען די מערדער צו ענטדעקען און זיי צו בעשטראפען? פארוואס זענען זיי עפעס מוסרים? וואו איז דא די לאגיק פון די היציגע, רויט-הארינגע און פלאם-פייערדיגע פאלעסטין-רעוויזיאניסטען?

נאך לעכערליכער זענען די טענות צו דער פרוי פונ'ם ארלאזאראוו. מען האט די דאזיגע פרוי פשוט גענומען זידלען און שעלטען באשר — הערש א פערברעכן! — זי וויל ענטדעקען די מערדער פון איהר מאן, זי וויל מען זאל בעשטראפען די, וואס האבען אויף אזא אכזריות'דיגען אופן אוועקגערויבט דעם פאטער פון איהרע קינדער! מעגליך, אז פרוי ארלאזאראוו האט א טעות, מעגליך, אז סטאווסקי און ראזענבלאט זענען טאקי נישט די, פאר וועלכע עס האלט זיי די פרוי סימע ארלאזאראוו, אבער צי מאר זי נישט העלפען צו ענטדעקען די מערדער? צי קומט איהר דערפאר צו פערשיידען שיטר נישט אלס פאראווסטוינגע לינגרין? צי זי האט געהאט א טעות אדער נישט — דאס וועט דאס געריכט פעסטשטעלען. אבער דערווייל איז עס איהר הייליג רעכט און איהר הייליגע פליכט זיך צו בענוצען מיט אלע מיטלען כדי צו ענטדעקען די רוצחים פון איהר מאן.

רעבעקא פייגין, אויב זי האט טאקי געמוסר'ט איז א פראוואקאטארקע און אונזער בעציהונג צו א פראוואקאטארקע איז קלאר פונקט ווי עס איז „קלאר" איהר עטישער פרצוף. אבער קאן מען דען האבען טענות צו דער פרוי פון א דער'הרג'עטען מאן, ווען זי בענוצט זיך מיט „אזעלכע" ידיעות? ווער וועט עס וואגען צו בעהויפטען, אז באשר די ידיעה שטאמט פון נישט קיין זויבערער קוועלע, הארף די אומגליקליכע פרוי לאזען די מערדער פון איהר מאן אונגעשטעדקט און אונבעשטראפט?

מיר הוור'ן איבער נאכאמאל: מיר פסק'ענען נישט צי סטאווסקי-ראזענבלאט זענען טאקי די מערדער. מיר ווייסען נישט. מיר האלטען אבער, אז יעדער אויפריכטיגער מענש, יעדער אויפריכטיגער יוד, האט דאס רעכט און די פליכט צו העלפען זוכען די מערדער פון איינעם פון אונזערע בעסטע, וועלכער איז אומזיסט און אומגישט געפאלען אלס קרבן. בפרט האבען דערצו א רעכט און א פליכט די חברים און פריינד פון דעם פראגרעסיוו-פעראנטווארטליכען, א פשיטא שוין — זיין פרוי

און עס איז מעהר, פיל מעהר ווי א נארישקייט זיי צו רופען „מוסרים".

די פראוואקאטארישע שפיצלעך פון די היטלעריסטישע מערדער

פערפייניגט א חסידיש-פוילישען יוד, וועלכען זיי אליין האבען אונטערגעווארפען קאמוניסטישע ליטעראטור

אינסברוק (יט"א) אויף דעם יודישען מילך-הענדלער יוסף בירנבוים, וועלכער וואוינט אין בערלין אויף דער בלומענשטראסע 66 איז פער-גאנגענעם זונטאג אויסגעפיהרט געווארען אנ'אנפאל, וועלכער האט ביז היינט כמעט נישט זיין גטייטען.

בעת'ן פאנאנדערפיהרען די מילך צווישען זיין קליענטעלע איז בירנבוים מיט זיין וואגען פערפאהרען פאר א געשעפט אין דער אלעקסאנדערשטראסע, וואו ער האט געדארפט אבליפערן א ביסעל סחורה. פון העלפערס האבען דאס בעמערקט עטליכע ברוינהעמדעלדיגע כוליגאנעם און ווי נאר דער מילך-הענדלער האט זיך געפינען אין געשעפט, זענען זיי צוגעלאפען צום וואגען און אנגעשטאפט די מילך-קאנען מיט קאמוניסטישע פלוג-בלעטער און פערבאטענע שריפטען.

גלייך ווי דער קרבן איז ארויס פון געשעפט, זענען זיי בעפאלען דעם וואגען און אנגעהויבען זוכען די פערבאטענע פלוגשריפטען, וועלכע זיי אליין האבען אונטערגעווארפען. פערשטעהט זיך, אז אין איינער פון די קאנען האט זיך דאס דאזיגע אונטערגעווארפענע מאטעריאל געפונען, און דאן האט מען דעם יוד אנגעהויבען צו שלאגען מכות-רצח. עס זענען אנגעקומען נאך א פאר נאציאנאל-סאציאליסטען, וועלכע האבען מכלומרשט דעם יוד געוואלט בעפרייען פון זייערע חברים'ס הענד, אבער הערענדיג, אז עס האנדעלט זיך וועגען קאמוניסטישער ליטעראטור האבען זיי איהם נאך מעהר געשלאגען און דערביי אנגעשטאפט זיינע קעשענעס אויך מיט די פערבאטענע פלוג-בלעטער.

אין א זעהר שווערען צושטאנד האבען איהם די כוליגאנעס פערשלעפט אין זייערס א קנייפע, איבערלאזענדיג דעם וואגען מיט דער מילך אויף הפקר, און ביז היינט ווייסט מען נישט, וואס עס איז מיט דעם יוד געשעהן און וואו ער געפינט זיך, היות דער געליטענער איז א פוילישער בירגער, האט זיך דער פוילישער קאנסול אין בערלין פעראינטערעסירט מיט דעם ענין, אבער די דאזיגע אינטערווענץ האט נישט געבראכט קיין רעזולטאט. דער קאנסול האט בלויז מיטגעטיילט דער פאמיליע, פון געליטענעם, דאס מען האט איהם פערזיכערט, אז בירנבוים לעבט.

עס איז כדאי צו בעמערקען דאס דער דאזיגער ר' יוסעלע בירנבוים, אזוי פלעגט מען איהם שטענדיג רופען, איז א חסידישער יוד און ווייסט בכלל נישט צו זאגען וועגען קאמוניזם.

דייטשע שטעדט פיהרען איין דעם באד-פערבאט פאר יודען

צוריקגעצויגען דעם פערבאט אין גליוויץ.

מינכען (יט"א) די שטאדט-פערוואלטונג פון מינכען האט פערבאטען פערזאנען פון נישט-ארישער אבשטאמונג צו גענויסען פון די שטאדטישע באד-אנשטאלטען מיט'ן אויסנאהם פון מעדיציניש איינצעל-בעדער.

ברעסלוי (יט"א) דער מאגיסטראט פון מערכ-ניץ (דייטשע אויבערשלעזיען) האט פעראורדענט, אז אנגעהעריגע פון דער יודישער ראסע איז ערלויבט זיך צו בענוצען מיט'ן שטאדטישען שווים-באד בלויז פרייטאג פון 10 ביז 12 א זייגער ביימאג. א גאנצע וואך איז דער צוטריט פאר יודען געשלאסען.

ברעסלוי (יט"א) אין גליוויץ איז דער באד-פערבאט פאר יודען צוריקגעצויגען געווארען. דער אויפשריפט „דער צוטריט פאר יודען פערבאטען" איז בעזייטיגט געווארען. דער ווילהעלם-פארק, אין וועלכען עס געפינט זיך דער באד-אנשטאלט איז זיינערצייט ערווארבען און אויסגעבויט געווארען א דאנק די שפענדונגען פון 2 ארטיגע יודען.

איינינע הונדערט דייטש-יודישע דאקטוירים אין ענגלאנד

לאנדאן (יט"א) „ניוזכראניקל" טיילט מיט, דאס אין ענגלאנד געפינען זיך איצט אייניגע הונדערט יודישע דאקטוירים, פליטים פון דייטשלאנד.

די צייטונג האלט, דאס פיל פון זיי וועלען געפינען די מעגליכקייט פארטצוזעצען זייער פראפעסיאנעלע טעטיגקייט. אייניגע גרייטען זיך איצט צו עקזאמענס, וואס זאלען זיי ערלויבען צו פראקטיצירען אין ענגלאנד אדער אין די בריטישע דאמיניעס. צווישען די פליטים געפינט זיך אויך דער בעריהמטער דאקטאר דר. פרענקעל, פאר וועלכען עס איז שוין געזיכערט א נאמינאציע אין וועסטמינסטער שפיטאל.

די יודישע האנדווערקער אין אויבערשלעזיען פאדערען פאר זיך גלייכע רעכט

ברעסלוי (יט"א) דער מאגיסטראט פון גליוויץ האט מיט א צייט צוריק איינגעשטימט צו ערטיילען קרעדיטען אויף צו רעמאנטירען הייזער, אבער בלויז מיט דעם בעדינג, אז דערביי זאלען נישט ווערען בעשעפטיגט קיין יודישע האנדווערקער.

דער פערבאנד פון אויבערשלעזיש-יודישע האנדווערקער האט זיך דעריבער געווענדעט צום ווירטשאפטס-מיניסטעריום מיט דער ביטע אבצושאפען די דאזיגע בעגרענצונג. צוליב דער דאזיגער ווענדונג איז לעצטענס מיטגעטיילט געווארען, אז די בעגרענצונג ווערט אבגעשאפען און ביים רעמאנטירען די הייזער קענען בעשעפטיגט ווערען סיי יודישע און סיי נישט-יודישע האנד-ווערקער.

געשלעג צווישען יודישער און אנטי-סעמיטישער יוגענד הינטער פאריז

פאריז (פאט). אין בערק-פלאזש הינטער פא-ריז האבען די יודישע אינסטיטוציעס פון קינדער-שוץ איינגעארדענט, ווי יעדעס יאהר, אייניגע קא-לאניעס פאר ארימע יודישע קינדער.

לטובת די יודישע זומער-קאלאניעס איז איינ-געארדענט געווארען א זומער-טאג. דאס איז נישט געפעלען געווארען דער אנטיסעמיטישער יוגענד פון „אקציאן פראנסעז", וועלכע האט פערשפרייט יודען-העצערישע פלוג-בלעטלעך נעגען די יודישע קאלאניעס און אויך מיגליך געהעצט נעגען יודען. דאס האט דערפיהרט צו א געשלעג צווישען דער יודישער און דער אנטיסעמיטישער יוגענד. די פאליציי האט געמוזט אינטערווענירען. די זא-לינגס-אקציע האט צוליב'ן געשלעג געמוזט איבער-געריסען ווערען.

שווארצבארד בעקומען א מעדאל פון אמע-ריקאנער יודישע מלחמה-וועטעראנען

ניו-יארק (יט"א) שלום שווארצבארד, וועל-כער ווילט איצט אין אמעריקא, איז בעשאנקען געווארען מיט א מעדאל פון אמעריקאנער יודישע מלחמה-וועטעראנען.

„דייטשער אדוואקאט"

בערלין (יט"א) דער ארגאן פון נאציאנאל-סאציאליסטישען ווריסטען-פערבאנד מאכט די פארגעענדע אנווייזונג אלע מיטגלידער פון פער-באנד: די ארישע קאלעגען ווערט עמפפעהלט צו שרייבען אויף די שילדען, קאנווערטען א. א. וו. „דייטשער אדוואקאט". עס איז אויך ראטזאם, אז נאציאנאל-סאציאליסטישע אדוואקאטען זאלען זיך בענוצען מיט בריף-פאפיר מיט א האקענקרייץ אלס וואסער-צייכען.

א יוד געוועהלט אין פארלאמענט פון בראזיליען

ריא-דע-זשאנעירא (יט"א) בעת די צונאב-וואהלען איז געוועהלט געווארען אין פארלאמענט פון בראזיליען דער בעקאנטער יודישער אינזשענער דר. האראציא לאפער.

דר לאפער וועלכער וואוינט אין סאא פאולא און בעטייליגט זיך אקטיוו אין פערלאגס-וועזען און אין פאליטישען לעבען פון דער מלוכה, איז אין יאהר 1930 געווען בראזיליאנער געזאנדטער אין דער שווייץ.

דר' לאפער איז אויך טעטיג אין יודישען גע-זעלשאפטליכען לעבען, ער איז דער גרינדער פון דער העברעאישער גימנאזיע „התחיה" און פיהרט איצט אן מיט דער בעוועגונג לטובת די דייטשע יודען.

דער טרויעריג־בעריהמטער ענגלישער אפיציר דאף דערצעהלט „סודות פון חדר“...

עס ווייזט זיך ארויס, אז דער אפיציר דאף איז גאר א שטארקער יודען־פריינד. — ווי אזוי וואלט מען געקאנט אויסמיידען דעם פאגראם אויף די יודען אין ירושלים, חברון און צפת?

[א בריף פון אונזער ארץ־ישראל'דיגען קארעספאנדענט ב. ברנקא]

עס איז נאך נישט געקומען די צייט צו שרייבען אויספיהרליך און אפען וועגען די טרויעריגע געשעהענישען, וואס האבען זיך אבגעשפילט אין ארץ־ישראל אין אויגוסט 1929, עס זענען נאך פאראן געוויסע סיבות, וועלכע ערלויבען נישט צו דערצעהלען וועגען דעם, ווער עס איז מיטשולדיג אין ארויסרופען די טרויעריגע געשעהענישען, אבער פון יאהר צו יאהר קומען צו נייע פרטים, וואס ווארפען א נייע ליכט אויפ'ן פערלויף פון די געשעהענישען און דערצעהלען א סך סודות פון חדר.

איינער וואס האט געשפילט א גרויסע ראל בעת די אונרוהען אין ארץ־ישראל איז געווען דער ענגלישער אפיציר דאף, וועלכער האט אין יום־כפור מיט געוואלד צענומען דאס בעשאנטש ווענדעל ביי דער כותל המערבי און וואס האט דערנאך דערפיהרט צו די דעמאנסטראציעס ביי דער כותל און דערנאך צום פאגראם.

די יודען פון דער גאנצער וועלט האבען דעמאלט געטראגען א שנאה צו דעם ענגלישען אפיציר דאף, וועלכער איז זיך אזוי אכזריות'דיג בעגאנגען מיט די יודען. זינט צוויי יאהר געפינט זיך דאף שוין מעהר נישט אין לאנד און פאראיאהרען האט ער פערעפענטליכט אן ארטיקעל אין אן ענגלישען זשורנאל וועגען דעם ווענדעל־אינצידענט אום יום־כפור.

עס שטעלט זיך קלאר ארויס, אז דער פערהאסטער דאף איז אן אמת'ער יודען־פריינד און ער האט גאר נישט געוואלט געהן אויספיהרען די „שמוציגע ארבייט“ אום יום־כפור, נאר מען האט איהם געהייסען פון „אויבען“, ער האט בעקומען א בעפעהל...

איצט האט דער זעלבער דאף פערעפענטליכט א זעהר אינטערעסאנטען ארטיקעל אין דעם לאנדאנער זשורנאל „קוואטערלי ריוויו“, וואו ער דערצעהלט זעהר אינטערעסאנטע זאכען וועגען יענע טרויעריגע טעג.

דאס ארטיקעל הייסט: די אראבער און דער נאציאנאלער היים".

דאף הויבט אן זיין ארטיקעל מיט די הבטחות, וואס עס זענען געגעבען געווארען די יודען צו מאכען פון ארץ־ישראל א נאציאנאלע היים און וואס איז דערנאך איבערגעשמאכט געווארען אויף א יודישע אזיל־היים אין ארץ־ישראל און וועגען דער גיפטיגער העצע, וועלכע די יודען האבען אויסגעשטאנען פון די אראבישע עפענדים, וואס ווערען אונטערשטיצט דורך דער ענגלישער רעגירונג, דאס טאקע האט געבראכט צו די פאגראמען אין יפו און אין ירושלים אין די יאהרען 1922—1929.

די אראבישע עפענדים בענוצען זיך תמיד מיט דער מעשה עפולה, וואו די יודען האבען צענומען 20 ליימענע אראבישע כאטעס, וועלכע האבען פערשפרייט קראנקהייטען און זענען געווארען א נעסט פון די מאלאריע־פליגעלעך..

די אראבישע עפענדים פלעגען צונויפרופען די וואיטען פון די אראבישע דערפער און אט וואס די עפענדים פלעגען זיי זאגען:

„ווועט דען לאנג געדויערען, ביז די יודען די נישט־גלויביגע הינט, וועלכע האבען פערניכטעט אזא בליהענדען אראבישען ישוב אין עפולה, וועלען אויך פערניכטען חברון און שכם? זענט איהר דען זיכער, אז די יודען וועלען נישט פערניכטען דעם מעטשעט אמאר אין ירושלים, וועלכער איז דער שענסטער בנין אויפ'ן גאנצען נאהענטען מזרח און וועלען אויף דעם ארט אויפבויען זייער בית־המקדש? וועלען טאקע די אראבער ווארטען, ביז עס וועט שוין זיין צו שפעט?“

די דאזיגע מעשה עפולה — שרייבט דער געוועזענער אפיציר דאף — איז אינגאנצען א שקר. אלע אראבער פון עפולה זענען איינגעארדנעט געווארען אין אנדערע מקומות, פונקט אזוי ווי די אראבער פון עמק און פון אנדערע נייע יודישע קאלאניעס.

מיט קאלטבלוטיגקייט און געדולד האט די ענגלישע רעגירונג זיך צוגעקוקט צו דער גיפטיגער אראבישער אגיטאציע און די רעגירונגס־בעאמטע האבען געהאפט, אז נאך אין יוני 1929, דאס הייסט מיט צוויי חדשים פריהער, וועלען אויסברעכען די אונרוהען געגען יודען.

לויט דער מיינונג פון אפיציר דאף, האט די ענגלישע רעגירונג גלייך אין ערשטען טאג פון פאגראם געקאנט אבשטעלען די אונרוהען, ווען איין העכערער ענגלישער בעאמטער וואלט זיך דעמאלט געפונען ביים יפו'ער טויער און וואלט געגעבען א בעפעהל, אז דריי־פיר ענגלישע זעלנער זאלען בענוצען זייער געוועהר, וואלט דאס געווען אבגעראטעוועט צעהנדליגער יודישע קרבנות, וועלכע זענען דערנאך אומגעקומען בעת'ן פאגראם.

און דאף שרייבט ווייטער: ווען מען וואלט געשיקט זעקס ענגלישע סאלדאטען קיין חברון, אזוי ווי עס האט געבעטען דער ענגלישער פאליציי־אפיציר פון חברון, וואלט מען געווען געראטעוועט זעכציג יודישע נפשות.

דאס זעלבע איז אויך נוגע צפת. די ענגלישע רעגירונג האט דעמאלט געהאט גענומען מיליטער אין מצרים און מיט א קליינער צאהל זעלנער וואלט מען געקאנט אויסמיידען דעם פאגראם אין צפת.

לויט דעם אפיציר דאף, איז די גאנצע מעשה מיט די טרויעריגע געשעהענישען פון אויגוסט 1929, נאר א בעווייז, אז די רעגירונג קאן נישט רעגירען מיט'ן לאנד. דאס האט געבראכט דערצו, אז די פאגראם־אגיטאטארען זענען ארומגעלאפען צווישען די פערזאמעלטע אראבער און האבען געשריגען, אז די רעגירונג איז מיט זיי און וויל אויך פטור ווערען פון די יודען.

דער נציב־העליון, טשענסעלאר, האט נאך מעהר בעשטעטיגט די דאזיגע מיינונג מיט זיין צוריקציהען דעם ערשטען אויפרוף — ווען ער איז געקומען אין לאנד אריין — אז די אראבער זענען זיך אכזריות'דיג בעגאנגען מיט די יודען אין חברון.

די ענגלישע רעגירונג האט צוזאמען מיט'ן בעגנעדיגען די צוויי יודען כינקיס און אומפאלי אויך בעגנעדיגט 10 געפעהרליכע אראבישע פאגראמטשיקעס.

אפילו די קערפערס פון די פאגראמטשיקעס וועלכע דאס געריכט האט פערארטיילט צום טויט, האט די רעגירונג מוחל געווען צו בעגראבען אין דער פעסטונג עכו, דארט וואו דער טויט־אורטייל איז אויסגעפיהרט געווארען. די רעגירונג האט ארויסגעגעבען די טויטע קערפער און זיי זענען מיט א גרויסער פייערליכקייט בעגראבען געווארען אויסער דער פעסטונג. די קברים זענען היינט געווארען אן ארט פאר דער שאוויניסטישער אראבישער אגיטאציע.

דער קאפיטאן דאף שטעלט זיך אויך אב אויף דער שוואכער שוץ פון די יודישע קאלאניעס, וועלכע ווערען כסדר בעפאלען דורך די אראבישע שכנים. ער דערצעהלט דעם פאל שטראהל און זיין הר, וועלכע זענען געהרג'עט געווארען דורך אראבער בעת א שפאציר. דאף ברענגט אויך א רשימה פון איבערפאלען, וואס זענען פארגעקומען אין משך פון די לעצטע זעקס חדשים. דאס ווייזט, ווי גרויס די געפאהר איז מצד די אראבישע אגיטאטארען און כמעט אין קיין איין פאל זענען די אראבישע איבערפאלער נישט געכאפט געווארען.

דאס אלץ האט געבראכט דערצו, אז די יודען האבען שוין פערלוירען דעם צוטרוי צו דער ענגלישער רעגירונג און דער קאפיטאן דאף פערטיידיגט זיין ארטיקעל, אז נאר דאס אננעהמען טרענגע מיטלען געגען די אראבישע אנפאלער וואלט געקאנט מאכען א סוף צו דער אנארכיע, וואס הערשט אין לאנד ביים אויפבויען.

דער ארטיקעל פון דעם ענגלישען אפיציר דאף איז איבערגעזעצט און געדרוקט געווארען אין דער העברעאישער פרעסע אין לאנד און עטליכע צייטונגען שרייבען צו בעמערקונגען, אז מיר וועלען נאך מיט דער צייט געוואהר ווערען א סך אינטערעסאנטע זאכען בנוגע די בלוטיגע געשעהענישען אין יאהר 1929 און וואס פאר א שמוציגע ראל די ענגליש רעגירונג האט דערביי געשפילט.

דינסט־מיידעל

(נייער שפאנענדער ראמאן פונ'ם יודישען לעבען אין פוילען)

פון א. לער

קיצור פון ראמאן

פאר די לעזער, וואס האבען ביז איצט נישט געלייענט דעם ראמאן גיבען מיר א קיצור פון די ביזאיצטיגע קאפיטלען:

אין רבי'נס הויף זענען זיך יענעם שבת צונויפגעפאהרען די רייכסטע חסידים. עס האט זיך פערשפרייט א קלאנג, אז מען געהט חתונה מאכען דעם רבי'נס יונגסטען זוהן, לייבעלע.

צווישען די געטרייע חסידים האט זיך אויך געפונען דער רייכער בעל־גוף ר' ברוך לייזער, אן'עלטערער מענש מיט געזונדטע פלייצעס ווי ביי אן'אטלעט.

ר' ברוך לייזער איז געווען א פרומער יוד און אין הויף האט מען איהם שטארק פאוואריזירט, כדי ביי איהם ארויסצוקריגען וואס מעהר געלד...

אין הויף איז געווען א דינסט־מיידעל, ביילטשע האט זי געהייסען, א 18־יעהריג שען מיידעל. האט ר' ברוך לייזער געווארפען אויף איהר אן'אויג און פערשפרייט ארום איהר א נעץ.

יענעם שבת, בעת ער האט שפאצירט הינטער'ן שטאדטעל, האט ער צופעליג בעגעגענט ביילטשע'ן. מיט זיסע ווערטעלעך האט ער איהר איינגערעדט, אז ער וויל העלפען איהר ארויסען טאטען. ער טהוט עס — האט ער פערזיכערט — נאר ווייל זיין איידעל הארץ דיקטירט עס איהם און ער איז, חלילה, גארנישט אויסען.... ער האט זיך אבגעשמועסט מיט ביילטשע'ן זי זאל ארויסקומען אויפ'ן פעלד שבת־צו־נאכטס — וועט ער איהר געבען געלד.

ביילטשע האט געגלויבט און איז געקומען צו דער בעשטימטער מינוט. דער רייכער בעל־גוף האט זיך גענומען צו איהר טשעפען און צוגעזאגט גאלדענע גליקען. אזוי ווי ביילטשע האט זיך נישט געלאזט פאנגען, האט ר' ברוך לייזער קיין געלד נישט געגעבען, נאר ער האט כסדר צוגעזאגט.....

אויף ביילטשע'ן האט אויך געווארפען אן'אויג לייבעלע דעם רבי'נס, וועלכער האט אויך אנגעהויבען טראכטען א פלאן ווי אזוי זיך צו דערקוויקען מיט ביילטשע'ס שענער פיגור.

דער הויף איז געווען ארומגעוויקעלט מיט סודות, אינטריגעס און פליאטקעס.

אינ'ם הויף האבען געוואוינט אלע קינדער און קינדס־קינדער. די, דער שטיגער, האבען זיך געטיילט אויף עטליכע גרופען, וועלכע האבען זיך געגענזייטיג בעקעמפט. מען האט זיך פיינד געהאט, מען האט געשליאפט קעגענס און מען האט געגען זיך אינטריגירט.

וואונדערבאר שען איז געווען דעם רבי'נס אייניקעל, די 16־יעהריגע עטיל. מען האט געשמועסט, אז עטיל איז א גרויסע צדיקת, אז מיט איהר פרומקייט וועט זי איבערשטייגען אלע רבי'שע קינדער.

נאר עטיל איז גארנישט געווען פרום. פערקעהרט, עטיל האט געלייענט, בסוד־סודות, אפיקורסישע ביכלעך און אין איהר האט געברענט א לוסט צום לעבען.

נישט האבענדיג קיין געלעגענהייט זיך צו בעגעגענען מיט מאנסליט, האט עטיל געזוכט אנדערע וועגען זיך אויסצושטורעמען.

יעדע נאכט פלעגט זי ארייננקומען צו ביילטשע'ן אין קיך און זיך צו איהר טוליען. עטיל פלעגט פיקטשען ביילטשע'ס לייב און זי קושען, ווי מען קושט א געליבטע...

(פארזעצונג).

— נישטא.

— נו? — אז איהרע אויגען האבען אויפגעבליצט.

— כ'האב איהם געהייסען ווארטען אין פאסט־גענגעל.

— וואס האט ער געענטפערט?

— ער וועט קומען.

עטעל האט זיך פערדווימעלט און פון גליק האט זי מיך אנגעהויבען קושען און האלזען.

— ווייסט וואס כ'וועל איהם זאגען, ביילטשע?

— וואס וועסטו איהם זאגען?

זי האט קינדעריש געפאטשט מיט די הענד.

— אסור אויב כ'ווייס וואס כ'זאל איהם זאגען. אפשר זאל איך איהם זאגען, אז די נאכט איז א שענע, כא־כא־כא.

— או ווי וועט זיין אויב די נאכט וועט זיין א מיאוסע?

זי האט א ווייל געטראכט און מיט א געלעכטערל געענטפערט:

— וועל איך זאגען, אז די נאכט איז א מיאוסע. נאר וואס זאל איך אציגער קלערען, וואס כ'האב צו רעדען? ניין, ביילטשע?

— טעווים. — האב איך שטיל צוגעגעבען.

יענע נאכט בין איך שוין נישט געשלאפען. אלע מיידעלשע פייערען האבען זיך א זמיר אנגעצונדען. פאר מיינע אויגען האט געשוועבט איין נאמען...

און דער נאמען איז געווען — פישעל גאראוואליגער...

קאפיטעל 4

אין יעדען „הויף“ זענען פאראן כליחמינים בעשעפעניש'ן, וועלכע זוכען געלעגענהייטען צו מאכען קאריערע.

דאס זענען קרובים, משרתיא, איינגעהער און סתם טעלער־לעקער. די אלע בעשעפענישען ראגען זיך אהין מיט פערשידענע קאמבינאציעס אבי צו געפעלען דעם רבי'ן אדער עמיצען פון זיין בני־בית.

זיי שטעלען זיך נישט אב פאר קיין שום געמיינהייטען. מע־נען זייערע אינטריגעס טרייבען וועמען אין דר'ערד אריין — אבי עס איז א מיטעל צום ציל.

אויך ביי אונז אין הויף האבען נישט געפעהלט קיין אינטריגאנטען מיט געשוואוירענע ליגנער. דער הויפט־אינטריגאנט פון די אלע איז געווען דער ישיבה־בחור פייוועל מעזריטשער.

פייוועל איז געווען א פערזעהניש און דאך האט ער פון זיך שטארק געהאלטען. וועגען זיינע שייגעצעווסטע שטיק האט מען נישט אויפגעהערט צו דערצעהלען. קעסט־איידימלעך, וואס פלעגען קומען צום רבי'ן, כדי צו קאקעטירען מיט זייערע נייע שטריימלעך, האבען פאר איהם געציטערט. אפילו עלטערע חסידים, אויב נישט קיין הויף־יחסנים, האבען געמאכט א שוויג, אויב פייוועל האט זיי איבערגעוידעלט.

ווייל פייוועל האט געוואוסט אלע סודות. נישט בלויז די הויף־סודות, נאר ער האט געהאט די שוואכען פון אלע חסידים. מאמער האט א יונגערמאנטשיק, שפעט אין דער נאכט פערבלאנדזשעט העט הינטערן שטעדטעל כדי צו זוכען איינדרוקען... האט שוין פייוועל באלד געוואוסט.

און געציטערט האט מען פאר איהם, ווייל ער איז געווען דער דעטעקטיוו פון הויף. ער איז געווען א מין פון א געבוירענער שפיאן, האט מען איהם בסוד־סודות איבערגעגעבען דעם אמט פון שנאפען און שמעקען. ער איז געווען דער „שעף פון דער הויף־אכראנע“.

און פייוועל האט ליב געהאט אזא מין ארבייט. מאמער האט זיך געמאכט א געלעגענהייט, פלעגט ער עס גלייך צוטראגען דער רבי'צין. הערנאך פלעגט ער קריגען א בוקאג, א פאר גראשען און אויך א צוזאג, אז ווי נאר ער וועט ארויס פון דער ישיבה וועט מען איהם געבען „א שטעדטעל“.

נעבען „א שטעדטעל“ האט אויפ'ן הויף־לשון געהייסען, אז מען וועט איהם מאכען רב אין א שטעדטעל. דאס ווארט איז געווען א מאגנעט אין דער ישיבה. פאר אזא צוזאג איז יעדער ישיבה־בחור גרייט געווען אויף אלדאס־בייז. אויב מען האט וועמען צוגעזאגט „א שטעדטעל“ האט עס געהייסען, אז מען גיט איהם א בריוו מיט א מעטער.

דערפאר האט פייוועל אנגעטהון אלדאס־בייז אבי צו דערגרייכען זיין ציל, אבי די רבי'צין זאל איהם שטיצען.

און בעשערט געווען איז, אז עטעל, דעם רבי'נס אייניקעל זאל ווערען פייוועל'ס קרבן.

אנגעהויבען האט עס זיך פריי־מאג־צו־נאכט. דאמאלס איז אבגעשמועסט געווארען, אז פישעל גאראוואליגער זאל זיך בעגעגענען מיט עטלען אין פאסט־גענגעל.

עס איז געווען א קיהלער אוונט. פון פעלד האט געבלאזען א בייזער ווינט וועלכער האט דערמאהנט, אז דער הערבסט רוקט זיך אן און סליחות־געזעמערט זיך דאס חודש אלול אין שטעדטעל.

נאך דער סעודה, ווען דאס בית־המדרש איז געווען פול מיט נגינה — האט זיך פישעל ארויסגעגנב'עט פון הויף און איז אוועק אין פאסט־גענגעל.

אין דער זעלבער צייט איז אויך עטיל ארויס פון שטוב, כדי זיך צו בעגעגענען מיט פישלען.

נישט אזוי לייכט איז אנגעקומען ביז מען האט ערלויבט עטלען ארויסצוגעהן פון שטוב. געהייסען האט עס, אז עטיל פיהלט זיך נישט מיטא לעמען, זי מוז האבען א ביסעל לופט, אז דער קאפ טהוט איהר שטארק וועה. איך האב זי בעגלייט.

זענען מיר ביידע געגאנגען מיט לאנגזאמע שריט איבער די שטילע שטעטעלדיגע גאסען, פונקט ווי מען געהט שפאצירען.

עטיל האט געפיבערט, עטיל האט געציטערט און געפלאטערט.

איך האב זי מיטגעפיהלט: ס'איז געווען איהר ערשטע ראנדקע, א מאדנע ראנדקע פון א רבי'ש קינד מיט א ישיבה־בחור.

מיר ביידע האבען שפאצירט און ביידע האבען מיר געשוויגען. עטיל פון שרעק און איך — פון אייפערזוכט. א שטיל פייערל האט אנגעהויבען ברענען אין מיין הארץ, עפעס א פייערל, וואס איז ביז דעמאלט מיר געווען פרעמד און דאס פייערל האט געהייסען — אייפערזוכט.

ווען מיר זענען צוגעקומען צום פאסט־גענגעל, האט פונ'ם פעלד געבלאזען א קאלטער ווינט. מיר ביידע האבען זיך אנגעהויבען פיהלען נישט היימליך און עטיל האט איבערגעריסען דאס שווייגען:

— כ'האב אזוי מורא.

האב איך זי גענומען טרייסטען:

— פאר וועמען זאלסטו זיך שרעקען, עטעלע? האב נישט קיין מורא, דיין זיידענ'ס זכות וועט דיר בייזשטעהן...

האט זי מיך א נעהם געטהון ביי דער האנד און צוגעדריקט צו איהר קליינע הארטע ברוסטעלעך. א שוידער איז מיר אדורך איבערן לייב, כ'האב זי געטוליעט צו זיך.

— עס איז טאקע נאכט, עטעלע, דער הימעל איז פערדעקט מיט וואלקענס אבער קיין שרעקעוודיגע זאכען זענען נישט פאראן און ווער וועט אונז שלעכטס טהון?

זי האט געפיבערט און זיך נאך שטארקער געטוליעט צו מיר. כ'האב געפיהלט איהר הייסען אטעם און ס'איז מיר געווען א רחמנות אויף דעם קינד.

(פארזעצונג קומט).

פאר דער עפענונג פון 18-טען ציוניסטישען קאנגרעס אין פראג

פּראַג, 20 אויג. (יט"א). דער 18-טער ציוניסטישער קאָנגרעס, וועלכער עפענט זיך היינט אין פּראַג, קומט פאַר אונטער'ן צייכען פון פּראָבלעמען אין א"י און געגענזאַץ צום קריזיס אין דער גאַנצער וועלט. דאָס הויפּט-פּראָבלעם פאַר וועלכע עס שטעהט דער קאָנגרעס איז צו פעסטשטעלען די ביזאַ צווישען די פעראייניגטע ציוניסטישע פּאַרטייען און געבען דער ציוניסטישער בעוועגונג א קאָנסאָלידירטע פּיהרערשאַפט, וואָס זאָל פעראייניגען אין פּאָליטישער אַרבייט אַלע ציוניסטישע גרופּירונגען.

פּרעזידענט סאָקאָלאָוו וועט באַהאַנדלען די לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד אין זיין עפענונגס-רעדע ווי אויך אין זיין רעפעראַט וועגען דער לאַגע פון די יודען אויף דער גאַנצער וועלט.

גאַסטרעס וועט הר. אַרטור רופּין שילדערן אויפ'ן סמך פון גענויע סטאַטיסטישע מאַטעריאַלען די לאַגע פון די דייטשע יודען און וועט פעסטשטעלען וויפיל יודען זענען ווירטשאַפטליך רואינירט געוואָרען און וועלכע לעבענס-מעגליכקייטען און פרנסה-צווייגען זענען פאַר זיי געשלאָסען.

הר. מען מיילט מיט, זעהט פאַר דר. רופּין די נויטווענדיגקייט פון אַן אויסוואַנדערונג פון א פּירמעל מיליאָן יודען פון דייטשלאַנד. פון דער צאָהל זאָל א"י אויפנעהמען 100.000 דייטשע יודען און די איבעריגע זאָלען זיך איינאָרדנען אין אַנדערע לענדער.

פּראַג, 20 יט"א). דער אַקציאָנס-קאָמיטעט האָט געשאַפען א ספּעציעלע קאָמיסיע, כדי צו בעטראַכטען אַלע פראַגען בנוגע דער יודישער לאַגע אין דייטשלאַנד, וועלכע דאַרפען בעהאַנדעלט ווערען דורכ'ן ציוניסטישען קאָנגרעס.

אזוי ווי דר. ווייצמאַן האָט זיך ענטזאָגט צו האַלטען אויף דעם קאָנגרעס א רעפעראַט וועגען דער לאַגע פון די יודען אין דייטשלאַנד, וועט דער קאָנגרעס וואַהרשיינליך אויסהערען בלויז דעם רעפעראַט פון הר. אַרטור רופּין וועגען דער לעזונג פון דער דייטשער יודען-פראַגע אין צוזאַמענהאַנג מיט ארץ-ישראל.

פּראַג, 20 (יט"א). אויף דער רעוויזיאָניסטישער קאָנפערענץ, וועלכע איז געכטען געעפענט געוואָרען, האָט היינט א רעפעראַט ו. זשאַבאָטינסקי או עס וועט אויפגעקלערט ווערען די האַלטונג פון די רעוויזיאָניסטען אויף דעם קאָנגרעס און זייער שטעלונג צו אַלע אַקטועלע פראַגען.

געכטען זענען אויף דער רעוויזיאָניסטישער קאָנפערענץ געהאַלטען געוואָרען רעפעראַטען פון ה' וואַשניץ וועגען דער לאַגע אין א"י און פון הר. שעכטמאַן וועגען דער אינערליכער לאַגע אין דער רעוויזיאָניסטישער בעוועגונג.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער יודישער לאַגע אין דייטשלאַנד, וועלכע פעדערערט זיך פון טאָג צו טאָג, שטעהט דער ציוניסטישער קאָנגרעס פאַר'ן קאָנקרעטען פּראָבלעם, ווי אזוי צו פעריבער סטיין דעם מצב פון די יודען אין גלות, וואו דער אַנטיסעמיטיזם איז געשטיגען און געשטאַרקט מיט דער ווירטשאַפטליכער רואין און שטויסט די יודען צו א פערצווייפעלטער לאַגע.

אין דער ליכט ציהט אוי זיך די פאָדערונג צו ערלויבען א גרעסערע עליה קיין ארץ-ישראל די הויפּט-אויפמערקזאַמקייט פון אַלע דעלעגאַטען.

עס איז זיכער, אַז דעם לינקען פליגעל, וועלכער צעהלט נישט פיל ווייניגער ווי א העלפט פון אַלע דעלעגאַטען, וועט אויסקומען צו שפּילען א דאָמינירענדער ראָל אויף דעם קאָנגרעס, ספּעציעל אויב מען נעהמט אין אכט, אַז פיל אַלגעמיינע ציוניסטען און ראַדיקאַלע ציוניסטען וועלען אין א רייה פראַגען שטיצען די לינקע אָהן בעהאַרעניש.

די אַמעריקאַנער דעלעגאַציע וועט, וואַהרשיינליך, נישט שפּילען אזאַ בעדייטענדע ראָל ווי אויף די פריהערדיגע קאָנגרעסען, בעת אַנדערע לאַנדער דעלעגאַציעס זענען געקומען מיט א גרעסערער צאָהל דעלעגאַטען, זענען די אַמעריקאַנער געקומען אין א פערקלענערטער צאָהל, איבריגענס, איז זייער השפּעה קלענער נישט נאָר ריין נומעריש נאָר אויך מאָראַליש.

גרויס אינטערעס רופט ארויס די פראַגע, צי וועט הר. ווייצמאַן צוריק איבערנעהמען די לייטונג. עס הערשט די מיינונג, דאָס עס קאָן קומען דערצו נאָר אין דעם פאַל, אויב דר. ווייצמאַן וועט קומען צום קאָנגרעס און וועט זיך אין איהם בעטייליגען ווי א „געוועהנליכער ציוניסטישער זעלנער". אויב אָבער ער וועט בלייבען שטעהען פון דערווייטענס וועט ער, ווי מען בעהויפּטעט, נישט האָבען קיין שאַנסען איבערצונעהמען די פּרעזידענטור.

ביז איצט איז נאָך אַליין נישט קלאָר, אין וואָס פאַר א פאָרם עס וועט קומען צום אויסדרוק דער פּראָטעסט פון קאָנגרעס נעגען היטלעריסטישען דייטשלאַנד. דאָס דאָזיגע קאָמפּליצירטע פּראָבלעם ווערט נאָך אַלץ בעהאַנדעלט דורך דער עקזעקוטיווע. עס איז אָבער קלאָר, אַז די גאַנצע קאָנגרעס-פערהאַנדלונגען וועלען אַהוּיך אין שאָטען פון די דייטשע געשעהענישען מיט דער שטרעבונג צו לינדערן די גרויזאַמע לאַגע פון די דייטשע יודען.

פּראַג, (יט"א). די קאָמיסיע, וואָס איז ספּעציעל צו דעם צוועק געוועהלט געוואָרען דורכ'ן ציוניסטישען אַקציאָנס-קאָמיטעט האָט בעשלאָסען דעם אופן ווי אזוי די פראַגע פון די יידען אין דייטשלאַנד זאָל בעהאַנדעלט ווערען דורך עם ציוניסטישען קאָנגרעס.

די היטלעריסטען וועגען ציוניסטישען קאנגרעס

אלפרעד ראזענבערג דראהט די „שולדיגע און זייערע מיטווירקער". — ענטפער פון דער „יודישער רונדשוי"

בערלין, (יט"א). דער „פעלקישער בעאָבאַכטער" פערעפענטליכט א לייט-אַרטיקעל וועגען פאַרשטעהענדען ציוניסטישען קאָנגרעס, אונטערגעשריבען דורך א. ר. הר. אַלפרעד ראָזענבערג, שעף-רעדאַקטאָר פון „בעאָבאַכטער" און לייטער פון אויסערן-פּאָליטישען דעפּאַרטאַמענט ביי דער נאַצי-פּאַרטיי.

די דייטשע ציוניסטען — שרייבט דר. ראָזענבערג — בעטייליגען זיך נישט אין קאָנגרעס, און זייער אָרגאַן די „יודישע רונדשוי", אַפּעלירט צום קאָנגרעס, ער זאָל זיך אָבהאַלטען פון אַנטי-דייטשע אַרויסטרעטונגען.

נישט קוקענדיג אָבער חערויות, — פיהרט ער אויס — ווילען מיר אויפמערקזאַם בעוואַכען די ענטוויקלונג פון יעטוועדער יודישער אַקטיוויטעט, מחמת מיר זענען, זעלבסטפערשטענדליך, איבערצייגט, אַז די אמת'ע כוונות וועלען נישט אויסגעדעקט ווערען אין די רעדעס, וואָס וועלען אויפ'ן קאָנגרעס געהאַלטען ווערען, און אַז עס וועלען אַנגענומען ווערען געהיימע בעשלוסען אין ריזאָלוציאָט פון די נשפּרעכען צווישען העררען פון ניו-יאָרק, אַמסטערדאַם, פּאַריז און לאָנדאָן. מיט די פּראָטאָקאָלען פון די נשפּרעכען פון די דאָזיגע זקני-ציון וועלען מיר זיך קוים קענען בעקענען. די אַנטי-ווירקונגען פון די דאָזיגע בעשלוסען וועלען זיך אָבער וואַהרשיינליך לאָזען אַנטאַפּען אין דער האַלטונג פון דער פּרעסע, אין דער וועלט-ווירטשאַפט און אין מאַנכע אַנדערע זאַכען. אויך די דאָזיגע פערהעלטנישען וועט מען אין דייטשלאַנד גוט פערצייכענען און זאָרגען דערפאַר, אַז דער קלאַפּ, וועלכען בעשטיממטע יודישע קרייזען גרייטען צו, נעגען די לעבענס-נויטווענדיגקייטען פון דער דייטשער נאַציע, אויסנוצענדיג דערביי אַנדערע שטאַטען, זאָל נישט טרעפען דאָס דייטשע פאָלק, נאָר די שולדיגע אין די דאָזיגע פערשווערונגען און זייערע מיטווירקער.

דער אַרטיקעל ענטהאַלט א זעהר שאַרפען אַנגריף נעגען לאָרד מעלטשעט און זיין פאָטער, דעם פערשטאָרבענעם לאָרד מעלטשעט (סער אַלפרעד מאָנד), בעשולדיגענדיג איהם אין א ריקזיכטסלאָזער אַנטי-דייטשער אָריענטאַציע בעת דער ווערסאַילער שלום-קאָנפערענץ, וואָס עס האָט אָבער ווי ראָזענבערג שרייבט, נישט אָבגעהאַלטען די דייטשע ציוניסטען צו אַרומרינגלען איהם מיט די גרעסטע כבודים.

אין איהר לעצטען נומער ענטפערט די „יודישע רונדשוי" אויף די אויספיהרונגען פון „פעלקישען בעאָבאַכטער", איבערגעבענדיג די אידעאָלאָגישע גרונד-פּרינציפען פון ציוניזם, פיהרט אויס די „יודישע רונדשוי" צוו. אנד.:

דער ציוניסטישער קאָנגרעס אלס אזעלכער האָט גאָרנישט צו'טוהן מיט דער אַקטועלער לאַגע אין דייטשלאַנד. דער איצטיגער קאָנגרעס איז שוין דער 18-טער. ער עקזיסטירט זייט 1897, אַלזאָ לאַנג נאָך איידער די דייטשע יודען-פראַגע איז אריינגעטרעטען אין איהר איצטיגען פערשאַרפטען סטאַדיום. געוויסע פּרינציפּען מוזען דערביי בעטראַכט ווערען אלס פעסטע: דאָס שטאַלצע בעקענען זיך צום יודישען פאָלק און יודישען שטייגער שלוסט, נאַטירליך, אויס די אָבוואַרפונג פון דער פאַרשטעלונג וועגען דער מינדערוועדטיגקייט פון דער יודישער ראַסע. אויך דער פערבימערסטער געגנער פון די יודען וועט נישט ערוואַרטען, אַז די יודען וועלען אַליין איינגעהען אויף דער טעזע וועגען יודישער מינדערוועדטיגקייט.

עס איז אויך פונקט אזוי זעלבסטפערשטענדליך, אַז א ציוניסטישע יודישע קאָנפערענץ טרעט איין פאַר'ן פּרינציפּ פון יודישער גלייכבערעכטיגונג. מחמת די דאָזיגע גלייכבערעכטיגונג איז נישט בלויז א מאַטעריעלע פראַגע, נאָר צומייסט א פראַגע פון עהרע און מענשענווירדע. דער ציוניזם טרעט-איין פאַר די דאָזיגע אידעען, אָבער דאָס טיפע איינזעהען אין ווערזען פון דער יודען-פראַגע היט איהם אָב פאַר דער וואַהל פון פאַלשע מיטלען. זיין וועג איז דער מיטפּולער וועג פון דער אויפבוי-ענדער אַרבייט.

לסוף ווערען אָבגעפערטיגט די בעהויפּטונגען פון „פעלקישען בעאָבאַכטער" וועגען כלומרשט געהיימע בעשלוסען פון קאָנגרעס.

צוליב דעם דאָזיגען אַרטיקעל איז די „יודישע רונדשוי" געשלאָסען געוואָרען אויף 6 חדשים

אויטא-קאטאסטראפע מיט'ן גענעראל ארליטש-דרעשער

דעם פערוואונדעטען גענעראל האט מען געבראכט קיין ווארשא אויף אן אעראפלאן

נעבען ניישטאָדט (סקערניעוויצער קרייז) איז פּאַסירט געוואָרען א קאַטאַסטראָפע מיט'ן אויטאָ, אין וועלכען עס איז געפאָהרען דער בעקאַנטער גענעראַל אַרליטש-דרעשער צוזאַמען מיט זיין אדיוטאַנט, קאַפּיטאַן לאַנגנער.

אין מיטען פאָהרען איז אינ'ם אויטאָ קאַליע געוואָרען דער רודער-אַפּאַראַט און דער אויטאָ האָט זיך איבערגעקערעהט.

גענ. דרעשער און קאַפּ. לאַנגנער האָבען בעקומען וואונדען. אויך דער שאָפער איז לייכט פערוואונדעט געוואָרען.

דעם פערוואונדעטען גענעראַל דרעשער האָט מען אויף אַן אעראָפּלאַן געבראַכט קיין וואַרשא אין שפּיטאָל; דעם קאַפּיטאַן לאַנגנער און דעם שאָפער האָט מען געבראַכט אין אַן אויטאָ.

שרעקליכע טראגעדיע פון א גר

די יודישע פרוי האט איהם פערראטען—האט ער זיך אויפגעהאנגען

פון לעמבערג טעלעגראַפירט מען אונז:

גאַנץ לעצטענס איז אויפגעציטערט געוואָרען זוליב'ן זעלבסטמאָרד פון חעם בעקאַנטען ציגער-פאַבריקאַנט מאַריאַן קאָמאַן (יאַגעלאָנסקא 15).

קאָמאַן האָט איבערגעלעבט א שרעקליכע טראַגעדיע. ער האָט מיט עטליכע יאָהר צוריקגעקומען אַן אַנגעזעהענע, א געוויסע אַנדזשע מאַיבלום, אין וועלכער ער האָט זיך פערליבט און שפּעטער האָט ער מיט איהר חתונה געהאַט. קאָמאַן האָט זיך מגייר געווען און מיט דער פרוי האָט ער געהאַט 2 קינדער.

שפּעטער איז דאָס צוזאַמענלעבען פון דעם פּאָר-פּאָלק קאַליע געוואָרען. די פרוי האָט אָנגעהויבען איהר מאַן צו פערראַטען און אויס נקמה איז קאָמאַן צוריק איבערגעגאַנגען צום קריסטליכען גלויבען.

פּאָריגע וואָך איז די פרוי קאָמאַן צוריקגעקומען פון זומער-וואוינונג מיט די קינדער און זי האָט זיך אַפילו מיט איהר מאַן נישט בעגריסט.

עהערנעכטען האָט קאָמאַן זיך אויפגעהאַנגען. מען האָט איהם געפונען אין שטוב שוין א טויטען.

דאָס פערמעגען האָט קאָמאַן אָבגעשריבען פאַר זיינע קינדער. דער פרוי האָט ער גאָר נישט פערשריבען.

---

3 אגודה'ניקעס פער'משפט צו תפיסה

פאר שענדען דאס קבר פון א פער־שטארבענעם ציוניסט

מיר האָבען שוין זייער ציים געשריבען וועגען דער מעשה-נבלה וואָס עס האָבען אָבגעטהון אין פּאַביאַניץ נעבען לאָדז) עטליכע פאַנאַטישע אגודה'ניקעס. זיי האָבען, נעמליך, געשענדעט דאָס קבר פונ'ם פערשטאָרבענעם אָרטיגען ציוניסטישען עסקן ווינדראָוויטש. די אגודה'ניקעס האָבען ביינאַכט אַרומגעצוימט ווינדראָוויטש'עס קבר מיט א מויער, כדי דאָס קבר זאָל זיין „אָבגעשיידט" פון אַנדערע קברים.

אלס בעשולדיגטע אין בעגעהן די נבלה זענען דורכ'ן געריכט גע'משפט'עט געוואָרען די אגודה'ניקעס: שמחה גראָבלק, יעקב און חיים יאַסקאָוויטש.

דאָס געריכט האָט פער'משפט גראָבאַליק'ן אויף 2 חדשים תפיסה און די ברידער יאַסקאָוויטש — צו 1 חודש.

דאָס געריכט האָט אויך צוגע'פסק'נט פאַר דער אלמנה ווינדראָוויטש א מאָראַלישע ענטשעדיגונג אין דער הויך פון 1 זלאָטי.

אויפ'ן גרונד פון דער אַמנעסטיע איז די פער'משפט'ע געשענקט געוואָרען די שטראָף.

יודישער יונגערמאן געשטאכען זיין קריסטליכע געליבטע

וויל זי האט נישט געוואלט מיט איהם חתונה־האבען

פון טאָמאַשאָוו (ביי לאָדז) מעלדעט מען:

די גאַנצע שטאָדט איז דאָ איבערגעציטערט געוואָרען פון א שרעקליכען מאָרד, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען פון א יודישען יונגערמאַן איבער זיין קריסטליכער געליבטער.

דער 28-יעהריגער העניך ביסנער האָט א לאַנגע צייט געפיהרט א ליבע מיט דעם קריסטליכען מיידעל יאַנינאַ מילטשאַרעק. העניך ביסנער — ווי ער טענה'עט — האָט דאָס מיידעל שטאַרק ליב געהאַט און ער האָט געוואָלט מיט איהר חתונה האָבען. זי האָט אָבער איהם נישט געוואָלט, ווייל ער איז א יוד און זי — א קריסטין.

עהערנעכטען האָט ביסנער פערבעטען זיין געליבטע אויף א שפּאַציר אין וואַלד. אין א געוויסען מאָמענט האָט ביסנער מיט א ראַזיר-מעסער א״ בערעשניטען זיין געליבטער דעם האַלז און זי איז געבליבען ליגען א טויטע אין א קאַלוזשע בלוט.

ביסנער האָט אויך זיך צעקאַליעטשעט מיט'ן מעסער, וועלענדיג, אַפּנים, בעגעהן זעלבסטמאָרד. ער איז אַרעסטירט.

לייענט דעם
יודישען קוריער

גזימסען פאלען

פון שלמה גאָלדבערג'ס הויז (זלאָטאַ 50) האָט זיך אָבגעריסען א גזימס אויפ'ן 3-טען שטאָק און געטראָפען אין קאָפּ דער פאַרבייגעהענדער 28-יעהריגער פעליציאַ לאַבאַוויטש (זלאָטאַ 56).

„פּאָגאָטאָוויע" האָט זי אָבגעפיהרט אין שפּיטאָל „שווי-ראַד".

נעגען דעם הויז-ווירט איז צונויפגעשטעלט געוואָרען א פּראָטאָקאָל.

וועגען פיטער פון דער פירמע „לאנדא"

מיר ווערען געבעטען אויסצובעסערען, אַז אין דער פירמע פון די ברידער לאַנדאָ (גאָוואָליפּערבאַזאַר) האָט מען נישט געפונען קיין געפעלשטע פּוטער. עס איז בלויז פּאַסירט א רעוויזיע, ווייל דאָרט ווערט געזאַלצענע פּוטער אָהן אַנ'שרייבניש, וואָס עס איז, אגב, נישט קיין שום פערברעכען.

אכטונג!

עס איז איצט מערשינען דאָס אינטערעסאַנטע בוך א. ב.

„דער וויכוח איבער'ן תלמוד"

ענטהאַלט וערטליך דעם וויכוח וואָס 300 יאָהר מיט'ן קאַרדינאַל סילוועסטער אין דער שפּיץ האָבען געהאַלטען מיט'ן פּראַגער רב איבער די שווערע מאמרים פון תלמוד.

דער דיספּוט האָט געדויערט א גאַנצען מאָנאַט. דער פּרייז איז שטוינענד ביליג 1.20 זל. עס איז אויך צו בעקומען „זכרונות פון דער דייטשער אָקופּאַציע". פּרייז 30 גראָשען.

Księ arnia Sz. Sapiro, Łódź
Północna 6 P. K. O. 66.415

מיר טראָגען פאר אייך א וואָרט פון טרייסט און אמת

אין דעם היינטיגען טאָג גיבען מיר מיט דער פולסטער פערטרוואונג איבער אונזער צייטונג אין אייערע הענד.

די צייטונג איז ענטשטאנען נאָך לאַנגע מיה און פּאַרבערייטונג.

זי איז די פרוכט פון דער נויטווענדיגקייט און בעדאַרף פון דער ראדאָמער יודישער געזעלשאפט, וועלכע האָט ביז יעצט ניט געהאט קיין אייגענעם פרעסע-אָרגאַן.

טויזענדטער וויכטיגע ענינים וואַרטען אויף בעלויכטונג, טויזענדטער עוולות וואַרטען אויף א טרייסט-וואָרט און א דרייסטער פערטיידיגונג.

מיר קומען צו אייך מיט דער אינערליך טיפסטער איבערצייגונג, אַז מיר בעגעהן א גוטע טהאַט, געבענדיג די יודישע געזעלשאפט א עפענטליכע טריבונע, פון וועלכער עס וועט זיך לאָזען הערען נישט איין פּראָטעסט-שטימע, נישט איין וועה-געשריי און נישט איין טריאומף-אָבקלאַנג.

ביז יעצט האָבען די ראדאָמער יודען נישט געהאט קיין פּלאטפאָרם, אויף וועלכער זיי וואָלטען זיך געקאָנט אייניגען און ארויסזאָגען זייערע אנשויאונגען און פערשידענארטיגע מייגונגען, כדי צו געפונען דעם גאָלדענעם מיטען פון אחדות און בעשיידענהייט.

עס וואַרטען אויף א באַלדיגער בעלויכטונג א גאנצע רייהע ברענענדיגע אַלטעגליכע לעבענס-פראגען און ענינים.

אונזער צייטונג, שטעהענדיג אויפ'ן גרונט פון אַבסאָליטער נישט-איינזייטיגקייט און אומאָבהענגיגקייט, וועט אייך געבען די מעגליכקייט צו נעמען דאָס וואָרט אין אלע ענינים, וועלכע וועלען אייך אינטערעסירען.

צו דעם צוועק עפענען מיר אויף אונזערע שפּאַלטען א רובריק אַ. נ.: „פּרייע טריבונע".

מיר וועלען נישט פיהרען קיין שום פּאָליטיק אויסער דער, וועלכע טראָגט דעם נאָמען: „נוצען און פערטיידיגונג פאר די ראַדאָמער יודען".

מיר קומען צו אייך מיט א אויסגעשטרעקטער הילפ'ס-האַנד און אָפען האַרץ גלויבענדיג אין דעם, אַז איהר וועט אונז אויפנעמען אזוי, ווי מיר וועלען דאָס מיט אונזער אַרבייט פערדיענען ביי אייך. איהר וועט אונז אין אונזער שווערע און פעראַנטוואָרטליכע אויפגאבע מיטהעלפען!

ראַדאָמער יודען! פון אייך וועט אָפּהענגיג זיין דאָס ערפילען דורך אונזער צייטונג די אַלע אויפגאַבען און דעם גרויסען ציעל, וואָס עס שטעהט פאר אונז, צוזעהענדיג די גרויסע און אונצעהליגע עוולות, וועלכע מ'בעגעהט געגען אייך טאָג-טעגליך.

ביי אונז וועט געפונען די פערטיידיגונג יעדער אונזער לעזער, יעדער ארבייטער, דער האַנדווערקער, בע'עוולה'ט פון די שטייערען, דער סוחר, וועלכער ליידט פון קריזיס, דער רעדוצירטער בעאמטער, דער אַרבייטער, וועלכער זוכט ברויט, דער לאָקאַטאָר, וועלכען עס דראָהט אַנ'עקסמיסיע.

די אַלע וועלען געפונען ביי אונז די ענערגישסטע פערטיידיגונג.

אויך אלע אנדערע בע'עוולה'טע אָהן אונטערשיד פון זייערע פארטייאישע און געזעלשאַפטליכע אַנגעהעריגקייט, וועלען געפונען ביי אונז א טרייסט און פערטיידיגונג.

יודישער לעזער! אונזער צייטונג איז אייער צייטונג, נישט איהר פאר אונז, נאָר מיר זענען פאר אייך!

אין די ראהמען פון אונזערע מעגליכקייטען און כחות וועלען מיר צוזאַמען דינען דער איינציגער גרויסער זאַך און שטעהן אומערמידליך אויף דער וואַך פאַר דעם וואהל און נוצען פון אלע ראדאָמער יודען.

ווען וועט שוין דאס „שפיטאל סטאראזאקאנניך"

אין ראדאם צוריק ווערען א יודיש שפיטאל?

מיר ווילען וויסען ווי לאנג נאָך וועט הערשען אזאַ מין בעציהונג פון די אפּוטרופּסישע ספערען און פון די שטאָדט אָנפיהרערשאפט לגבי דער אָנגעוועהטאָגטער פראגע וועגען יודישען שפּיטאָל, וועלכע איז צוליב די נעגאטיווע בעציהונג און שולד פון געוויסע ראדאָכער „שטאָדט-פערזאָרגער" ענטיודישט געוואָרען. עס איז דאָך א הימעל-שרייענדע עולד, אַז א אינסטיטוציע, וועלכע איז געבויט און לאנגע יאָהרען אויסגעהאַלטען געוואָרען פאר יודיש געלד, זאָל אָנגעפיהרט ווערען ניט צון יודען, נאָר פון ספערען, וועלכע האָבען קיין שום מינדעסטען אינטערעס פאר דעם אָרימען, קראנקען יוד, וועלכער נויטיגט זיך דורכאויס אין א יודישען ריטועלען הייל-אנשטאלט.

עס איז א טרויעריג פעסטגעשטעלטער פאקט, דאָס ביים היינטיגען טאג געפונען זיך אין „שפיטאל סטאראזאקאָנניך" קוים 15 פּראָצענט יודישע קראנקע, און דאס אנגעמען א קראנקען יוד קומט אָן מיט אַנגעהויער גרויסע שוועריגקייטען. דארפט א ארימער קראנקער יוד אין יודישען שפּיטאָל אריין מוז ער האבען גרויסע פראטעקציעס און זכות-אבות. אויב ער האט דאס גישט, שיקט מען איהם אָב אין נישט-יודישע שפּיטאָלען, ווייל אזוי ווילען די דעצידירענדע ספערען.

פארוואס שווייגען און רעאגירען נישט אויף דעם אונזערע כלל-טהוער? וואו זענען זיי? עס איז די העכסטע צייט א סוף צו מאַכען צו די געשאַפענע ווילקיר-לאגע, און אָמגיכסטען איבערצוגעבען א פעראנטוואָרטליכע יודישע אינסטיטוציע די לייטונג פון ד איינציג וויכטיגסטער אין אונזער שטאָדט יודישער הייל-אנשטאלט, אין וועלכע עס נויטיגען זיך די אָרימסטע מאַסען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאָם, וועלכע קענען בשום אופן נישט אייגעהן דערויף, געהיילט און געפּפלעגט צו ווערען אין א נישט - יודישער סביבה. מיר אפּעלירען וועגען דעם דורכאויס וויכטיגען ענין צו אונזערע פערזאָרגערישע כלל-טהוער און עפענען די שפּאלטען פון אונזער צייטונג פאר דער פראגע, געבענדיג זיי דערמיט די מעגליכקייט ארויסצוזאָגען זיך אין דעם בעריהרטען דורך אונז וויכטיגען ענין, וועלכער אינטערעסירט בלוטיג די גאנצע ראדאמער יודישע געזעלשאפט בכלל און די אָרימע ספערען בפרט.

דראזשקאזש אונטער אנ'אויטא

דער קאפּיטאַן שיטקאָווסקי פאָהרענדיג אויף זיין אויטאָ דעם 20 ד. ח. האָט אויף דער זשעראמסקא גאס פערטשעפּעט מיט'ן פליגעל פון זיין מאַשין די אדורכפאָהרענדע יודישע דראָזשקע פון אברהם בירענבוים דזשערזשקאָווסקא 15.

צוליב דעם צוזאמענשטויס איז בירענבוים לייכט פערוואונדעט געוואָרען.

שולדיג אין דעם אונפאָרזיכטיגען פאָהרען איז דער קאפּיטאַן שיטקאָווסקי, וועלכער האָט בירענבוימען אלס ענטשעדיגונג בעצאָלט 30 זלאָטעס און דערמיט ליקווידירט דעם פאָרפאל.

קינא-רעפּערטואר

APOLLO	— פלאטינאָווע בלאָנדינקע
CORSO	— ציגיינער-בלוט
CZARY	— מאָקרא פאראדא און פליפּ-פלאָפּ
ZNICZ	— געפאנגענע נשמות

אפטייק-דיזשור

היינטיגע נאַכט דיזשורירט די אפטייק פ. לאַגאָדזינסקי פּלאַץ 3 מאי

פון ראדאמער ספארט

יוטשניא — פראָך 3:2 (2:2)

דער מעטש איז פאָרגעקומען דעם פערגאנגענעם זונטאג אין פיאַנקי און האט געברענגט אנ'אונערוואַרטעטען אָבער פערדינטען נצחון פאר דער יוטשניא, וועלכע בעזיצט יעצט צוגלייך מיט דער „פיליצא" די גרעסטע שאַנסען אויף דער מייסטערשאפט פון קלאס „ב"

גוויאזדא — סטזשעלעץ

2 : 0

א מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קל. „ב". די שפּיל אין אלגעמיין אויף איין מדרגה. געזיגט האָט „גוויאזדא" 2:0

פיליצא — זש. ט. ג. ס.

3 : 0

וואלקאָווער צוליב דער אָבוועזענהייט פון זש. ט. ג. ס.

ר.ק.ס. II — טשארני II 4:3 (3:1)

פריינדשאפטס-מעטש, פערדינטער נצחון פון דער ר.ק.ס.-רעזערוו.

ארום דער ראדאמער עלעקטראָוניע

וואס הערט מען וועגען פערביליגערונג פון עלעקטרישען שטראם?

עס איז שוין נישט איינמאָהל בעריהרט געוואָרען דער ענין וועגען די פערביליגונג פון עלעקטרישען שטראָם אין ראדאָם, וועלכע איז אין די היינטיגע קריטישע צייט א לעבענס-נויטווענדינקייט פאר אלע ראדאָמער יודען.

מ'האָט שוין וועגען דער פראגע געשריבען מיליאָנען ווערטער, געוואָרפען הונדערטער לאָזונגען, געשאפען פיקטיווע קאָמיטעטען, וועלכע זענען ענטשטאָנען נאָר דערפאר, כדי ארויסצוווייזען זייער מאכטלאָזיגקייט און אומבעהאָלפענקייט. פעדשידענע פערזאָנען האָבען אויף זיך גענומען די ראָל פון דערלעזער פון ראדאָמער פאָלק ישראל אָהן שום עהרליכער כונה פאר דעם עצם-ענין. מ'האָט געשריבען פּעטיציעס, געבעטען, אינטערווענירט, אפילו געדראָהט מיט א שטרייק פון די קאָנסומענטען. ליידער האָט דאָס אלץ ביז'ן היינטיגען טאָג נישט געהאָלפען. די פעסטונג פון בעלגישען קאפּיטאַל, וועלכע געפונט זיך אין דער געביידע פון דער ראדאָמער עלעקטראָווניע האָט אפילו נישט א ציטער געטהון פון די אלע שטורעמע אָנגריפען און איז געבליבען גלייכגילטיג צו אלע גערעכטע פאָדערונגען פון דער ראדאָמער בעפעלקערונג, וועלכע פערגרעסערט יעדען חדש דעם פערמעגען פון די בעלגישע קאפּיטאליסטען מיט הונדערטער טויזענדטער.

כדי צו בערוהיגען דעם בראָזענדען פּראָטעסט-שטורם האָט די דירעקציע פון דער עלעקטראָווניע בעוויזען א זשעסט און געוואָרפען א ביין אין דער פאָרם פון ענדערן דעם אָבצאָהל פאר נוצען די ליטשניקעס און רעדוצירט דעם פרייז אַזש אויף... 20 גראָשען א חודש. דאָס הייסט, אַז אנשטאַט 1 זלאָט האָט זי בעוויליגט צו נעמען 80 גראָשען. און דאָס איז אלץ... ווייטער האָבען זיך די בעלגישע מאגנאטען נישט געריהרט און ווילען זיך ניט ריהרען. ס'וועט גענוג זיין פאד די ראדאָמער „ווייסע שקלאָפען", בעהויפּטען די גראָבבייכיגע בעלגישע רענטיערען—בעזיצער פון די אקציעס פון דער ראדאמער עלעקטראָווניע, וועלכע ברענגען זיי אונגעהויער גרויסע איינקונפטען. און ווירקליך קען דען אינטערעסירען דעם הער באַראָן ווארהאזען, וועלכער געפונט זיך אין זיין לוקסוס-ווילע אין אָסטענדע, אַז דער ראדאָמער יודישער סוחר, האַנדווערקער און ארבייטער איז נישט אימשטאַנד צו צאָהלען אזא טייערען טאריף-פרייז פאר עלעקטרישען שטראָם. קען ער נישט צאָהלען, טאָ זאָל ער זיצען ביי א חילב'ן ליכטעל, אָדער ביי א פערקאָפּטשעט נאַכט-לעמפּעל.

דער ביז-יעצטיגער אָפּמאַך צווישען ראָדאָמער מאגיסטראט מיט דער עלעקטראָווניע איז א בולט'ע בעליידיגונג פון די עלעמענטארסטע בעגריפען פון גערעכטיגקייט און יושר און אנערקענט דער עלעקטראָווניע אזעלכע איינקונפטען, וועלכע האָבען קיין שום פּראָפּאָרציע צום אינוועסטירטען דורך דער בעלגישער געזעלשאַפט קאפּיטאַל אין דער ראָדאָמער עלעקטראָווניע.

ווען מיר וועלען אָננעמען דעם גאנצען ווערט פון דעם בנין פון דער היגער עלעקטראָווניע, וועלען מיר זעהען, אַז דורך דעם 20-יעהריגען צייט-פערלויף האָבען די בעלגישע מאגנאטען פערדינט א סומע, וועלכע איבערשטייגט פינפפאכיג דעם אינוועסטירטען דורך זיי קאפּיטאל.

דער יעצטיגער טאריף-פרייז, וועלכען מיר זענען געצווינגען צו צאָהלען פאר עלעקטרישען שטראָם איז אין קיין פאַל נישט בערעכטיגט און אוננעמבאר (צוליב אָריענטאַציע איז כדאַי צו פערגלייכען דעם פרייז וואָס מיר צאָהלען, מיט דעם פרייז וועלכער איז אָנגעבאָטען געוואָרען דער ראדאָמער שטאָדט-פערוואַלטונג דורך דעם פערבאַנד פון עלעקטראָווניעס פון ראדאָמער-קעלצער ראַיאָן א. נ. „זעארק" וועלכע האָבען פּראָפּאָנירט דעם פרייז מיט 75 פּראָצענט ביליגער).

דער בעריהרטער ענין מוז ענדגילטיג ערלעדיגט ווערען דורך א שידס-געריכט, אזוי ווי ס'איז ערלעדיגט געוואָרען אין ווארשא, נאַטירליך קען נישט אין דעם פאַל בעטייליגט זיין אין שידס-געריכט א בורר ווי דער הערר אססער, וועלכער איז געגאנגען אויף דער האנד דעם אויסלענדישען קאַפּיטאל.

דער ענין פון פרייז פאר עלעקטרישען שטראָם, וועלכער איז אנ'ארטיקעל פון ערשטען געברויך בעדאָרף מיט דעם מאָמענט פון אָנהויבען דעם קאָמף דורך די קאָנסומענטען מיט דער עלעקטראָווניע צו זיין א ענין פון א ברייטער מלוכה-בעדייטונג.

עס טאר נישט אין קיין פאל טאלערירט ווערען דורך די מאסגעבענדע ספערען די ביז-יעצט פּראַקטיצירטע עקספּלאָאטאציע פון די ראדאמער בירגער דורך די בעלגישע קאפּיטאליסטען.

פון די ראדאָמער כלל-טהוער, וועלכע האָבען זיך אונטערגענומען אין נאָמען פון די היגע יודען צו פערטראַקטירען מיט דער דירעקציע פון דער עלעקטראָווניע וועגען דער פערביליגונג פון עלעקטרישען שטראָם -- איז געוועזן דער כלל-טהוער ה' יאקוב אדלער. ליידער ווייסען מיר ביז יעצט גאָרנישט און קענען גאָרנישט זאָגען וועגען זיינע ממשות'דיגע דערגרייכונגען אין דער זאַך.

מיר ווילען אָבער גערן וויסען, וואָס האט ה' אדלער אויפגעטוהן פאר דעם יודישען קאנסומענט פון עלעקטרישען שטראָם אין ראדאָם?

הער אדלער! מיר וואַרטען אויף אנ'ערקלערונג...

Druk N. H. Żabnera w Radomiu

Redaktor i wydawca: Jakób Chwat